

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS
LIETUVIŲ KALBOTYROS IR KOMUNIKACIJOS KATEDRA

Laima Pučkutė

Studijų programos *Lietuvių filologija* (specializacija – *leidyba*)
IV kurso studentė

VAIKŲ APRANGOS PAVADINIMŲ VARTOSENĄ

Baigiamasis bakalauro darbas

Darbo vadovė
lekt. dr. Ona Laima Gudzinevičiūtė

Šiauliai, 2012

TURINYS

ĮVADAS

<u>1. TERMINAI.....</u>	<u>6</u>
<u>1.1. Profesinė leksika</u>	<u>7</u>
<u>1.2. Aprangos pavadinimai.....</u>	<u>8</u>
<u>2. APRANGOS PAVADINIMAI PAGAL REIKŠMĘ.....</u>	<u>12</u>
<u>3. VIENTISINIŲ APRANGOS PAVADINIMŲ KILMĖ.....</u>	<u>19</u>
<u>3.1. Savos kalbos žodžiai.....</u>	<u>19</u>
<u>3.2. Skoliniai.....</u>	<u>20</u>
<u>3.3. Dariniai.....</u>	<u>22</u>
<u>3.3.1. Priesaginė aprangos pavadinimų daryba.....</u>	<u>23</u>
<u>3.3.2. Galūninė aprangos pavadinimų daryba.....</u>	<u>25</u>
<u>3.3.3. Priešdėlinė aprangos pavadinimų daryba.....</u>	<u>25</u>
<u>3.3.4. Sudurtiniai aprangos pavadinimai.....</u>	<u>25</u>
<u>4. SUDĖTINIAI APRANGOS PAVADINIMAI.....</u>	<u>29</u>
<u>4.1. Sudėtiniai aprangos pavadinimai sandaros aspektu.....</u>	<u>29</u>
<u>4.1.1. Dvižodžiai aprangos pavadinimai.....</u>	<u>29</u>
<u>4.1.2. Trižodžiai aprangos pavadinimai.....</u>	<u>33</u>
<u>4.1.3. Daugiažodžiai aprangos pavadinimai.....</u>	<u>34</u>
<u>4.2. Sudėtiniai aprangos pavadinimai kilmės aspektu.....</u>	<u>35</u>
<u>4.2.1. Dvižodžiai aprangos pavadinimai.....</u>	<u>35</u>
<u>4.2.2. Trižodžiai aprangos pavadinimai.....</u>	<u>37</u>
<u>4.2.3. Daugiažodžiai aprangos pavadinimai.....</u>	<u>38</u>
<u>5. SINONIMINĖ APRANGOS PAVADINIMŲ RAIŠKA.....</u>	<u>41</u>
<u>6. ANKETOS ANALIZĖ.....</u>	<u>43</u>

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

SANTRAUKA

PRIEDAI

1 priedas. Visi vaikų aprangos pavadinimai

2 priedas. Respondentų pasirinkti atsakymai

3 priedas. Anketos pavyzdys

4 priedas. Anketos su atsakymais

IVADAS

Terminija nuolat kinta, atsiranda naujų sąvokų, vienus terminus per tam tikrą laiką pakeičia kiti, kurie įsigali bendrinėje kalboje.

Visa apranga skirstoma į vyrų, moterų, jaunuolių ir vaikų, yra ir bendrų aprangos pavadinimų. Bakalauro darbe bus aptarti vaikų aprangos pavadinimai (kilmė, daryba, sudėtis) ir jų vartoseną.

Atliktu darbu buvo siekta išsiaiškinti vaikų aprangos pavadinimų vartoseną: vartojami taisyklingi ar netaisyklingi žodžiai, ar žinomi netaisyklingų žodžių pakaitai, kokie ypatumai būdingi vaikų aprangos pavadinimams.

Tyrimo problema – iš šnekamosios kalbos į oficialiąją vartoseną pereina daug netaisyklingų aprangos pavadinimų, kurių taisyklingų pakaitų vartotojai nežino.

Tyrimo objektas – iš Juozo Pričinausko „Lietuvių–anglų–vokiečių–prancūzų–rusų kalbų aprangos žodyno“ (2002), „Sporto terminų žodyno“ (2002), „Aiškinamojo tekstilės terminų žodyno“ (2001), „Tekstilinio aiškinamojo žodyno“ (prieiga internete <<http://lt.texsite.info/Prad%C5%BEia>>) ir vaikų aprangos internetinio puslapio (<<http://www.vaikuapranga.lt/>>) išrinkti 633 vaikų aprangą įvardijantys žodžiai ir žodžių junginiai (žr. 1-ą priedą). Parengta anketa (žr. 2-ą priedą), kurios atsakymų analizė padės išsiaiškinti vaikų aprangos pavadinimų vartojimą. Apklausta 100 respondentų.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti ir aptarti vaikų aprangos pavadinimų vartoseną.

Siekiant išsiaiškinti vaikų aprangos pavadinimų vartojimo ypatumus, keliami tokie **uždaviniai**: 1) išrinkti vaikų aprangos pavadinimus; 2) suskirstyti juos pagal sudėtį; 3) išanalizuoti pagal reikšmę ir kilmę; 4) aptarti vientisinių pavadinimų darybą ir sudėtinių pavadinimų sandarą; 5) aptarti sinoniminius pavadinimus; 6) išanalizuoti anketos duomenis.

Darbe taikyti tokie **metodai**: aprašomasis, anketavimo, skaičiavimo, analizės, lyginimo.

Darbą sudaro įvadas, 6 tyrimo skyriai, išvados, šaltiniai ir literatūra, santrauka, 4 priedai. Įvade aptariama darbo problema, apibrėžiamas objektas, tikslas ir uždaviniai, nurodomi tyrimo metodai. Pirmame skyriuje supažindinama su aprangos leksika, antrame aptariama vaikų aprangos pavadinimų reikšmė, trečiame analizuojami vienažodžiai aprangos pavadinimai, ketvirtame rašoma apie sudėtinius vaikų aprangos pavadinimus, penktame aptariami sinoniminiai pavadinimai, šeštame analizuojamos anketos. Pateikiamos darbo išvados, šaltiniai ir literatūra,

santrauka, 4 priedai (pirmame abėcėlės tvarka surašyti visi vaikų aprangos pavadinimai, antrame – anketos atsakymų lentelė, trečiame pateiktas anketos pavyzdys, ketvirtame – anketos su atsakymais).

1. TERMINAI

„Terminus nuo paprastųjų žodžių (ne terminų) skiria ne vienas kuris požymis, bet kelių jų visuma. Terminas yra ne koks ypatingas žodis ar žodžių junginys, bet žodis ar žodžių junginys, turintis ypatingą sąvokos įvardijimo, arba nominatyvinę, funkciją“ (Gaivenis 1995, 6).

Sąvokos „žodis“ ir „terminas“ nesusijusios giminės–rūšies santykiu, nes terminai nėra vien tik tam tikra žodžių rūšis. Be to, „termino“ sąvoka netelpa ir į „žodžio“ ribas, nes terminas gali būti ir vienažodis, ir žodžių junginys. Dvižodis ar daugiažodis terminas gali būti bet kurio gramatinio ryšio (derinimasis, valdomasis, šliejamasis) įvardijamasis žodžių junginys.

E. Jakaitienė teigia: „Terminai yra ryškiausias įvairių mokslo sričių skiriamasis požymis“ (Jakaitienė 1980, 70).

Vartosenos srityje terminas – žodis ar žodžių junginys – nėra visiškai nepriklausomas nuo konteksto. Termino dėmenys ir pats terminas su kitais sakinio žodžiais gramatiškai derinami. Terminai yra kaitomi linksniais, skaičiais ir priklauso vienai iš dviejų – vyriškajai arba moteriškajai – giminei. Pasitaiko ir įvardžiuotinių terminų, įvardžiavimas padeda išskirti rūšį.

„Kiekvienas terminas turi formą ir turinį. Terminio forma – tai žodinis įvardijamos sąvokos apvalkalas, o turinys – termininė reikšmė, kurią atspindi apibrėžimas. Termininė reikšmė nesutampa su leksine žodžio reikšme“ (Gaivenis 1996, 26).

K. Gaivenis nurodo, kad „formos atžvilgiu terminai dažniausiai skirstomi į vientisinius (vienažodžius) ir sudėtinius (keliažodžius)“ (ten pat, 27). Taip pat terminus klasifikuoja ir kiti mokslininkai. R. Kvašytė terminus skirsto į vientisinius ir sudėtinius, o šiuos dar smulkiau į dvižodžius, trižodžius ir daugiažodžius. Terminus ji skirsto ir pagal kilmę, t. y. savos kalbos žodžius, darinius (vediniai ir dūriniai) ir skolinius (tikruosius ir tarptautinius) (2005). Vienažodžiai terminai yra ne tik pirminiai (paprastieji) žodžiai, bet ir įvairūs vediniai, sudurtiniai žodžiai. Sudėtiniai terminai dažniausiai įvardija įvairias rūšines ir sudėtines sąvokas. Jie būna dvižodžiai, trižodžiai, keturžodžiai, retais atvejais pasitaiko sudarytų ir iš daugiau žodžių. Ypač svarbu, kad sudėtiniai terminai būtų kuo aiškesni ir trumpesni. „Juos sudaro pagrindinis dėmuo, kuris paprastai esti daiktavardis, ir jį apibrėžiantys dėmenys – pažyminiai. Tais pažyminiais dažniausiai eina būdvardžiai, dalyviai arba daiktavardžių kilmininkai“ (Auksoriūtė 1996, 47). Sudėtiniams terminams svarbi dėmenų išdėstymo tvarka. Kalboje rūšinis pažyminys paprastai eina prieš pažymimąjį žodį.

Terminais dažniausiai eina daiktavardžiai. Prieveiksmiai, būdvardžiai ir dalyviai gali eiti tik sudėtinių terminų dėmenimis, bet savarankiškais terminais jie nelaikytini.

Didelė dalis terminų yra padaryti iš kitų žodžių. Dariniai sudaro didžiąją vienažodžių terminų dalį. Tačiau iš darinių vėl daromi nauji žodžiai. „Terminologijoje naudojami visi pagrindiniai mūsų kalbos žodžių darybos tipai. Ypač daug naujų terminų daroma iš daiktavardžių, veiksmažodžių ir būdvardžių. Kitos kalbos dalys (pvz.: skaitvardžiai,rieveiksmiai, įvardžiai) terminų daryboje daug mažiau panaudojamos. Terminijos naujadarai daromi 4 pagrindiniais žodžių darybos būdais: 1) priesagų vedinių daryba; 2) priešdėlių vedinių daryba; 3) galūninių vedinių daryba ir 4) sudurtinių terminų daryba“ (Gaivenis 2002, 54).

Terminologijoje deminutyviniais vediniais pavadinami dalykai paprastai būna mažesni už tos pačios rūšies dalykus, žymimus pamatiniais daiktavardžiais.

1.1. Profesinė leksika

Terminai tik iš dalies atitinka daugelio kalbininkų vartojamą profesinės leksikos sąvoką. Profesinė leksika, arba profesionalizmai, yra žodžiai, būdingi tam tikros profesijos žmonių kalbai. Dauguma jų yra ir terminai. Bet, be terminų, esama dar šnekamosios kalbos profesionalizmų. Viena jų dalis – liaudies (liaudiniai) terminai, kita dalis – profesinis žargonas.

E. Jakaitienės nuomone, liaudiniai terminai specializuota reikšme gerai prigyja įvairių sričių terminijoje. „Jie yra vienas iš svarbiausių mokslinės terminijos šaltinių“ (Jakaitienė 1980, 73). Ne visi liaudiniai terminai tampa profesinės kalbos dalimi. Tokie terminai vartojami liaudies šnekamojoje kalboje, o mokslo darbuose būna nurodomi šalia norminių. Daug liaudinių terminų vartojama žemės ūkio, botanikos, medicinos mokslų terminijoje, o kalbotyros, filosofijos terminijoje vartojama labai mažai.

Žargoninė leksika, arba žargonybės, žodžiai arba žodžių junginiai, vartojami tam tikrų socialinių grupių šnekamojoje kalboje (miesto ar kaimo varguomenės, studentų, vairuotojų, kalinių ir t. t.). Žargonas nuo paprastos kalbos visų pirma skiriasi žodynu, kuriame yra tiek savo kalbos išskraipymų, žargoninėmis reikšmėmis vartojamų žodžių, tiek įvairių skolinių. „Dauguma žargonybių yra laikoma neigiamu, nors ir neišvengiamu kalbos reiškiniu. Gausiai vartojami įmantrūs su taisyklėmis prasilenkiantys žargono žodžiai kenkia kalbos grynumui, rodo menką žmogaus kultūrą“ (ten pat, 77).

Aprangos terminai (pavadinimai) turi atitikti bendrinės kalbos normas, reikalavimus. Svarbiausi ir dažniausiai minimi reikalavimai terminams yra šie: „taisyklingumas, tikslumas, sistemiškumas, trumpumas, darybinis patogumas, vienareikšmiškumas, emocinis neutralumas ir kt.“ (Gaivenis 1996, 28).

1.2. Aprangos pavadinimai

Drabužiai, žmogaus aprangos elementai (gaminiai, kuriuos žmogus užsivelka, užsimauna, užsideda ar apsiauna) – tai kūno apdanga, sauganti nuo aplinkos poveikio ir atliekanti dekoratyvinę, informacinę ir socialinę funkciją. Apranga gali būti siūta, megzta, nerta, pinta ir kitaip gaminama. Iš to, kuo apsirengęs žmogus, galima spręsti apie jo kultūrą, charakterį, socialinę padėtį, skonį, pomėgius, svarbumą, reikšmingumą, padėtį visuomenėje ir pan. Platesne prasme – apranga apima ne tik viršutinius ir apatinius drabužius, bet ir avalynę, galvos apdangalus, aksesuarus (pirštines, diržus, įvairius priedus, papuošalus). „Drabužio formas lemia istorinė epocha, geografinės ir klimato sąlygos, tautinės tradicijos, juos dėvinčiojo darbo ir buities pobūdis, socialinė ir šeimos padėtis. Drabužių raida priklauso nuo laikotarpio dailės stiliaus ir mados“ (VLE 2004, 108).

Žmogaus drabužis atspindi jo charakterį, vertybines nuostatas ar kitas gyvenimo stiliaus apraiškas. Visuomenėje apie žmogų dažnai sprendžiama pagal išorę: pagal stovėseną, eisena, judesius, gestus ir panašiai. Šie vertinimai ne visuomet sąmoningi, bet visuomet sudaro pagrindą simpatijos ar antipatijos jausmui.

Kiekvienas asmuo – visuomenės dalis. Bet kuriam žmogui svarbiausia yra jausti, kad jis priklauso visuomenei. Vaikystėje ta visuomenė yra šeima. „Išaukštinamas tėvų rūpinimasis palikuonimis ir teigiama, kad tai esanti didžiausia ir garbingiausia pareiga. Augdamas žmogus įsisavina vis platesnes gyvenimo sferas, todėl bendruomenės ratas, kuriam jis siekia priklausyti, irgi plečiasi. XIX a. pabaigoje rašoma: jei vaikiški drabužiai fasonu ir papuošimu primena suaugusiųjų, tai beskonė ir neelegantiška apranga. XX a. pradžioje tampa madinga tam tikra vaikų uniforma – jūreiviško stiliaus palaidinės ir suknelės, panašaus silueto ir berniukams, ir mergaitėms“ (Vėžalienė, Zubienė, 2008).

A. Adlerio¹ idėjos apie vaikų auklėjimą ir didžiulę tėvų atsakomybę auklėjimo procese atitiko tuomet besiformuojantį naują požiūrį į vaiką, jos buvo modernios ir „madingos“. Ypatingą dėmesį A. Adleris skiria vaikų bendruomeniškumo, priklausymo jausmo ugdymui ir išraiškai. Jis pirmasis išskyrė vaikų aprangos specifiką.

XXI a. mada ir aprangos stilius ypač demokratiški. Nebėra aiškiai apibrėžtų socialinių, amžiaus, lyties skiriamųjų ribų. Anksčiau aiškiai apibrėžti aprangos stiliai dabar maišosi, susipina, „skolinasi“ įvairias detales vieni iš kitų. Vis aktualesnis tampa asmeninis, individualus stilius. Tokia mados tendencija atitinka A. Adlerio požiūrį: kiekvieno žmogaus gyvenimo stilius unikalus ir savitas, tokia turėtų būti ir jo išraiška per aprangos stilių.

„Projektuojant ir konstruojant vaikiškus drabužius reikia atsižvelgti į vaiko fizinio vystymosi eigą, kurios metu labai pakinta jų kūno proporcijos, turinčios didelę reikšmę drabužio konstrukcijai. Amžiaus ir figūros savybių atžvilgiu vaikai skirstomi į atskiras grupes.<...> Pas mus dabartiniu metu nusistovėjęs toks skirstymas: kūdikių, lopšelinio, ikimokyklinio, jaunesniojo mokyklinio, vyresniojo mokyklinio ir paauglių amžiaus grupės“ (Masteikaitė 1999, 5).

Drabužiai kūdikiams yra bendri, pagal lytį jie neskirstomi (iki 1 metų). Lopšelinio amžiaus grupę sudaro vaikai iki 3 metų. Ikimokyklinio amžiaus grupę jungia vaikus nuo 3 iki 7 metų. „Jaunesniojo mokyklinio amžiaus grupei priskiriami vaikai iki 11 metų amžiaus. Tiek fizinio vystymosi, tiek aprangos atžvilgiu ši grupė visiškai suskyla į mergaites ir berniukus. Berniukams labai pailgėja galūnės, išsišauna mentės, pailgėja kaklas. Stuomuo palyginti trumpas, liemuo neryškus“ (ten pat, 5). Vyresniojo mokyklinio amžiaus grupę sudaro vaikai nuo 11 iki 14,5 metų. Vaikų figūra formuojasi toliau: išryškėja liemuo, sustambėja krūtinė, visa figūra ištįsta, pasidaro kampuota, ypač ilgos atrodo kojos. Mergaitėms pradeda formuotis krūtinė, paplatėja klubai. Paauglių grupės amžius – nuo 14,5 iki 18 metų.

Vaikų drabužiai nuo suaugusiųjų aprangos dažniausiai skiriasi apimtimi, rankovių ilgiu, detalių forma, kirpimo sudėtingumu, audinių spalva ir t. t. „Vaikiškų drabužių asortimento struktūra labai įvairi pagal formą, kirpimą, spalvinį sprendimą, apdailą ir kt. Tai sąlygoja fiziniai, psichologiniai ir fiziologiniai vaiko vystymosi ypatumai įvairiu amžiaus tarpsniu. Be to, vaiko augimo periodu keičiasi kūno sudėtis ir proporcijos, išorinė išvaizda, judėjimo pobūdis, poreikiai, įpročiai ir užsiėmimai“ (Snukiškytė 1998, 9).

¹ Alfredas Adleris (1870–1937) – vienas žymiausių psichologų.

„Kiekvienas kūdikiui skiriamas drabužėlis turi būti pagamintas iš sezoną atitinkančio audinio, būti tinkamo dydžio ir nevaržyti vaiko judesių“ (Pacevičiūtė ir kt. 2000, 227).

Pagrindiniai reikalavimai, keliami vaikiškiems drabužiams – paprastumas, patogumas dėvint, medžiagų patvarumas ir higieniškumas. Renkant modelį, nereikėtų kopijuoti suaugusiųjų drabužių, nors mados kryptis vaikiškuose drabužiuose dažnai atkartoja drabužių suaugusiems formas ir siluetus. „Kai kurie berniukų ir mergaičių dėvimi drabužiai: *marškiniai, kelnės, striukės, liemėnės, pùskombinezoniai* ir *kombinezónai* – gana panašūs tiek savo kirpimu, tiek spalvine gama. Drabužių mažiesiems grožis dažniausiai būna jų apdailoje. Naudojami įvairūs nėriniai, siuvinėjimas, aplikacijos, spalvotos papetės ar kišenėlės“ (Rimkuvienė 1995, 12).

Naujagimiai yra visiškai priklausomi nuo tėvų. Iki metų amžiaus kūdikis yra abejingas aprangai, nes šiuo gyvenimo laikotarpiu žmogaus suvokimo sistema tik formuojasi. Nederėtų kūdikio rengti ryškiais drabužiais, nes ryškios spalvos gali sukelti vaikui emocinį dirglumą.

Apranga skirstoma į viršutinius ir apatinius drabužius, aksesuarus ir avalynę. Kūdikiams geriausiai tinka *megztì batėliai sù raištėliais*. Avalynė turi atitikti pėdos ilgį, būti laisva, raišteliai turi nevaržyti čiurnos sąnario. Pradėjusio vaikščioti *kūdikio batėliai* turi būti minkšti, lanksčiu padu, būtina turėti pakulnę.

Kūdikiui augant, drabužėlių reikia dar daugiau. Nuo 8–9 mėnesių amžiaus kūdikiai pradeda stovėti, todėl svarbiausia, kad drabužiai nevaržytų judesių. Nuo 11–12 mėnesių vaikai pradeda vaikščioti, todėl jiems reikia *vasarinių batukų* ir *veltinių, žieminių bātų*.

Renkant medžiagas, kaip ir modelį, būtina atsižvelgti į vaiko amžių, nes patiems mažiausiems rekomenduojami lengvi, minkšti, bet nebrangūs audiniai. Lopšelinio amžiaus vaikų garderobe dominuoja *megztì drabužėliai*. 1–2 metų vaikų drabužėliai – paprastų formų, daugiausia išplatinti klubų srityje.

Berniukai paprastai judresni, todėl ir jų drabužiai turi būti patogūs. „Berniukų drabužiuose dominuoja sportinis stilius: *švarkėliai, striukės, kombinezónai* ir *pùskombinezoniai*“ (ten pat, 31).

Galvės āpdangalas siuvamas iš lengvo šviesios spalvos medvilninio audinio. Be tradicinių *kepuráičių* ir *skarėlių*, mergaitės nešioja *skarėlę sù snapeliù*. Vaikams iki 1,5–2 metų geriausiai tinka *kepuráitės*, surišamos užpakalyje kaspinėliu ar juostele. *Kepuráitės* ir *skarėlės* neturi veržti galvos, o snapelis turi būti tokio dydžio, kad netrukdytų mažyliui judant.

Lopšelinio amžiaus vaikų drabužiams daugiausia naudojamos medžiagos iš natūralių ir dirbtinių pluoštų. Šios medžiagos turi atitikti higienos reikalavimus ir gerai skalbtis. Šio amžiaus

vaikai daug juda, todėl drabužiai turi būti laisvi, paprastų tikslų formų, kad lengva būtų apsirengti ir nusirengti.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų drabužių asortimentas platesnis ir įvairesnis. Drabužiams gali būti naudojamos mišrių pluoštų medžiagos. „Šiuo laikotarpiu vaikai pradeda apsirengti patys, todėl svarbu atkreipti dėmesį į drabužių užsegimą. Stengiamasi daryti drabužius patogius apsirengti ir, jei galima, be užsegimo (ar guma, virvute ir kt.) arba užsegimas supaprastinamas“ (Rimkuvienė 1995, 10).

Mokyklinio amžiaus vaikų aprangos asortimentas įvairesnis ir savo struktūra, ir forma. Nuo 7 iki 14 metų yra intensyvaus augimo periodas, keičiasi proporcijos. Vaikai plonėja, ištūsta, išnyksta pilvo atsikišimas, rankos ir kojos pailgėja, atsiranda įlinkiai liemens srityje. Be įprastinių drabužių, tokių kaip *suknėlė, sijonas, kelnės* ir kt. atsiranda *mokyklinė uniforma* ar *spòrtui skirti drabužiai*.

Vyresnio mokyklinio amžiaus grupės ir paauglių drabužiai priartėja prie suaugusių drabužių asortimento. Jaunimo drabužiams būdingi suaugusiųjų mados elementai, tačiau dažniausiai jie būna ryškesni, efektingesni, turintys daugiau detalių ir įvairesnę apdailą, drabužių formos ir patys drabužiai gali būti visai skirtingai derinami tarpusavyje. „Pavyzdžiui: tiek suaugusieji, tiek jaunimas mūvi *kėlnėmis, vilki marškinius, liemenės*. Suaugusieji prie šių drabužių priderins *šalikėlį* ar *skarėlę*, sportinio stiliaus rankinę ir avalynę, stengsis išlaikyti vieningą spalvinę gamą (pavyzdžiui, pastelinių smėlio ir rusvos). Tuo tarpu jaunimas pasistengs „įnešti“ kažką išskirtinio, pavyzdžiui, ant rankų mūvės žiedus ir daug apyrankių, apykaklė bus prasegta ir kaklą puoš *peteliškė*, o ant galvos ryšės *skarėlę*“ (Pacevičiūtė ir kt. 2000, 181). Jaunimo aprangoje dažniausiai vyrauja ne vieno kurio nors stiliaus drabužiai ir aksesuarai, bet keli. Tarp jaunimo labai populiari dėvėti *spòrtinio tipo drabužius*– įvairius *marškinėlius, kėlnes, striukes*. Naudojamos sportininkų drabužių formos ir puošyba, safari ir džinsinis stilius. Puošnūs drabužiai demonstruoja romantinį stilių.

2. APRANGOS PAVADINIMAI PAGAL REIKŠMĘ

Aprangos pavadinimai grupuojami atsižvelgiant į įvairius aspektus.

Pagal nešiojimo sąlygas drabužiai skirstomi į viršutinius, apatinius drabužius (prie jų priskiriami ir miegui skirti drabužiai) ir galvos apdangalus.

Pagal sezoniškumą drabužiai skirstomi į žieminius (*kailinėliai, kailiniai, kailinis paltas, kailinis švažkas, skránda, skránda sù gobtuvù, pùskailiniai, pùspaltis, vatinėlis, vatinis, vatinukas, žieminis paltas*), vasarinius (*bermùdai, chãki spalvõs kėlnės, vasarinė suknėlė, vasarinis paltas, vasarinis švažkas*), demisezoninius (*demisezoninis paltas*) ir nesezoninius (*apsiaūstas, kėlnės, liemėnė, džemperis, megztukas, palaidinė, švažkas* ir kt.).

Išrinkta 380 **viršutinių drabužių** (60,03 % visų pavadinimų) – tai gausiausia drabužių pavadinimų grupė. Šie drabužiai, vilkimi ant apatinių. Viršutinius drabužius galima skirti pagal pavadinimus:

- 1) *apsiaūstas* (pvz.: *apsiaūstas sù gobtuvù, gabardino² apsiaūstas, ilgas platùs apsiaūstas, kailinė pelerinà, kimonò apsiaūstas, laišvas apsiaūstas, liètpaltis, makintòšas³, pelerinà, trum̃pas liètpaltis* ir kt.);
- 2) *kėlnės* (pvz.: *àtemptos kėlnės, brìdžiai, cigarètės fòrmos kėlnės, džinsai, galifė, glaūdzios kėlnės, ilgos kėlnės, ÷ ãpaçià platėjančios kėlnės, jojimo kėlnės, kėlnės bė atraitū, kėlnės berniukams, kėlnės iki kėlių, kėlnės sù pėtnešomis, kúgio fòrmos kėlnės, pažėminto liemeñs ÷ ãpaçià platėjančios kėlnės, plãčios kėlnės* ir kt.);
- 3) *kostiùmas* (pvz.: *dviejū daliū kostiùmas, eilutė, keliū daliū kostiùmas, kėlnių kostiùmas, kostiùmas sù dvieiliū užsegimù, kostiumėlis kùdikiams, kostiumėlis mergáitei, plonõs mēdvilnės kostiumėlis, trijų daliū kostiùmas* ir kt.);
- 4) *liemėnė* (pvz.: *ilgà liemėnė, bolerò, megztà liemėnė, smòkingo liemėnė* ir kt.);
- 5) *megztinis* (pvz.: *džemperis, gòlfas, megztinis apvalià iškirptė, megztinis áukštu kablù, megztinis sù apýkakle, megztinis V pavídalo kãklo iškirptė, megztukas, megztukas sù gobtuvù, nertinis, pulòveris, vilnõnis megztukas* ir kt.);

² Gabardinas [pranc. *gabardine*], specialaus pynimo audinys iš suktų šukuotinių vilnionių, medvilninių siūlų arba chem. pluošto; ~o paviršiuje yra smulkūs ranteliai, sudarantys 60–70° kampą su audinio kraštu; vart. apsiaustams, kostiumams.

³ Makintošas [angl. *mac(k)intosh*; pagal škotų chemiko Č. Makintošo (Ch. Macintosh) pavardę], neperšlampamo gumuoto audinio apsiaustas.

- 6) *palaidinė* (pvz.: *apsisiaučiamà palaidinė, aptemptà palaidinùkė, berankóvė palaidinùkė, berankóvė trumpà trikotāžinė palaidinė, jūrėiviška palaidinùkė, megztà palaidinė, palaidinė áukšta apýkakle, palaidinė átviru kaklù, palaidinė U fòrmos iškirptė, palaidinùkė* ir kt.);
- 7) *páltas* (pvz.: *dvieĩlis páltas, gabardino páltas, ilgas páltas, laĩsvas platùs páltas, leĩngvas paltùkas, odinis páltas, páltas sù gobtuvù, páltas sù kailiniù pãmušalu, truĩmpas leĩngvas páltas reglãno rankóvėmis, vieneĩlis páltas* ir kt.);
- 8) *sijõnas* (pvz.: *apsiaũčiamas sijõnas, baliõno siluèto sijõnas, klõstytas sijõnas, laiptúotas sijõnas, mãksi sijõnas, mĩni sijõnas, plisúotas sijõnas, platėjantis ĩ ápačiq sijõnas, siaũras sijõnas, sijõnas iki blauzdũ, susãgstomas sijõnas, tiesùs sijõnas, truĩmpas sijõnas, vãrpo fòrmos sijõnas, vaĩkiškas sijnėlis* ir kt.);
- 9) *striùkė* (pvz.: *júrininko striùkė, odinė striùkė, odinùkė, striùkė sù gobtuvù, striukýté mergáitei, trumpà striùkė* ir kt.);
- 10) *suknėlė* (pvz.: *aptemptà suknėlė, marškiniũ pavidalo suknėlė, páltinė suknėlė, princèsės suknėlė, suknėlė bè petnešėliù, suknėlė iš lino, suknėlė sù petnešėlėmis, suknėlė sù šleifù, suknià* ir kt.);
- 11) *švãrkas* (pvz.: *bleĩzeris, bluzõnas, durtinỹs, dvieĩlis švãrkas, ilgókas švãrkas, jojamàsis sùrdutas, jojimo švãrkas, kimonò švãrkas, mėgztas švãrkas, redingòtas, sùrdutas, švãrkas sù dvieiliù užsegimù, švarkėlis, trikotāžinis švarkėlis, truĩmpas vilnõnis švarkėlis, vieneĩlis švãrkas, žakėtas* ir kt.).

Apatiniai drabužiai (60, arba 9,48 % visų pavadinimų) – intymūs (viesumoje nevilkimi) drabužiai, dėvimi ant nuogo kūno, dažniausiai po viršutiniams drabužiams. Gali būti dieniniai, naktiniai (pvz.: *naktiniai baltiniai, naktiniai marškiniai, naktinukai, pižamà*) ir figūrai formą suteikiantys apatiniai drabužiai (pvz.: *juosmėnė, juosmenėlė, juosmėnė sù kelnáitėmis, korsėtas, korsėtas sù kelnáitėmis*).

Dieniniai drabužiai pagal pavadinimus skiriami smulkiau:

- 1) *apatinės kėlnės* (pvz.: *apatinùkės, apatiniai šortukai, trijų ketvirčių apatinės kėlnės, truĩmpos apatinės kėlnės* ir kt.);
- 2) *kelnáitės* (pvz.: *apatinės kelnáitės, glaũdės, glaudinės, klasikinio stiliaus kelnáitės, trumpikės* ir kt.);

- 3) *liemenėlė*;
- 4) *marškiniaĩ* (pvz.: *apatiniai baltiniai, ilgarankõviai marškinėliai, kostiuminiai marškiniaĩ, marškináiciai, marškinėliai sù gobtuvù, T raĩdès fõrmos marškinėliai, tinkliniai marškiniaĩ, trikotážiniai baltiniai, trumparankõviai apatiniai marškiniaĩ bė apýkklės, trumparankõviai marškinėliai, užleistiniai marškiniaĩ* ir kt.);
- 5) *pėdkelnės* (pvz.: *frotinės pėdkelnės, mautinukės*).

Aptarti viršutiniai drabužiai yra kasdieniai. Be jų, yra proginiai (pvz.: *frãkas, išeigìnė suknėlė, išeiginiai marškiniaĩ, krikšto kostiumėlis, krikšto rūbėliai, oficiali suknėlė, oficialūs kostiùmas, oficialūs švaĩkas, smòkingas, šõkių vakarėliui skiriamà suknėlė* ir kt.), tautiniai (pvz.: *kiltas, kimonò, nacionálinis kostiùmas, tautinis kostiùmas* ir kt.) ir specialieji drabužiai. Specialiuosius drabužius galima skirstyti smulkiau:

- 1) darbo (pvz.: *dárbo chalãtas, prijuõstė, prijuostėlė, prikýštė, pùsilgė prijuõstė* ir kt.);
- 2) sporto (pvz.: *bėgiójimo kėlnės, gimnãstikos marškináiciai, gòlfo kostiùmas, imtýnių kostiùmas, spòrtinė striukė, spòrtinės kelnáitės, spòrtiniai trumpomis rankóvėmis marškinėliai, spòrtinis kostiùmas, spòrtinis švaĩkas, spòrtiška suknėlė, spòrtinukai, tėjiniai marškiniaĩ, tèniso marškinėliai, trėningas, treniruõçių kostiùmas, trikò* ir kt.);
- 3) maudymuisi skirta apranga (pvz.: *bikinis, dviejų dalių máudymosi kostiumėlis, máudymosi kelnáitės, vandeñs kostiùmas, vientisinis máudymosi kostiumėlis* ir kt.);
- 4) uniformos (pvz.: *kitelis, kombinezõnas, kombinezõnas-truĩpės, mokýklinė unifõrma, mundùras, pùskombinezonis, unifõrminis kostiùmas, vaĩkiškas kombinezõnas* ir kt.).

Taip pat yra drabužių, kurie dėvimi išskirtinėse situacijose: pvz.: *gėdulo drabužiai, gėlbėjimo liemėnė, karinė unifõrma, maskúojamasis kostiùmas* ir kt.

Pagal žmogaus lytį drabužiai skirstomi į vyriškus, moteriškus ir vaikiškus (berniukams ir mergaitėms). Tik drabužiai kūdikiams yra bendri, pagal vaiko lytį jie neskirstomi (iki 1 metų).

Yra aprangos pavadinimų, kurie tinka tik suaugusiųjų grupei (*vakarinė suknėlė, výriški drabužiai* ir kt.) arba tik vaikams, tačiau didžioji dalis pavadinimų yra bendri (pvz.: *apsiaũstas, kėlnės, liemėnė, marškiniaĩ, megztinis, páltas, sijõnas, striukė* ir kt.). Rasti 566 bendri pavadinimai. Jie sudaro didžiausią vaikų aprangos pavadinimų dalį – 89,41 %.

Tik vaikų apranga pavadinama taip (67 pavadinimai, arba 10,59 % visų rastų pavadinimų):

- 1) *kūdikų aprangà (kepurýtė naujagimiui, kūdikio kepuráitė, kūdikių ávalynė, kombinezònas naujagimiams, kostiumėlis kūdikiams, mautinùkai, seilinùkas, šliaužtinùkai);*
- 2) *berniukų drabùžiai (kėlnės berniukams, kombinezònas berniukui, komplektùkas berniukams, velvėtinės kėlnės berniukams);*
- 3) *mergáičių aprangà (batùkai mergáitėms, juostėlė aňt galvýtės, kėlnės mergáitėms, kėlnės-brídžai mergáitėms, kepurýtė mergáitei, kombinezònas mergáitei, komplektùkas mergáitei, kostiumėlis mergáitei, maikùtė mergáitei, striukýtė mergáitei, velvėtinės kėlnės mergáitėms);*
- 4) *vaikiški drabùžiai (atlasiniai batùkai, atlasiniai batùkai sù raištėliais, batùkai, batùkai iš velvėto, batùkai krikštýnomis, batùkai vásarai, demisezòniniai batùkai, kelnýtės, kepuráitė sù bumėbulu, kepurýtė, kepurýtė megztà, kepurýtė megztà sù snapeliù, kojínáitės-batùkai, kojínýtės, komplektùkas pavásariui, komplektùkas vásarai, lininė kepurýtė, lininiai batėliai, lininiai batùkai, krikšto batùkai, krikšto kostiumėlis, krikšto rúbėliai, krikšto skraistė, medžiaginiai batùkai, megztì batėliai, mėgzti vaikiški batùkai, mokýklinė unifòrma, odiniai batùkai, pirštinýtės, pirštinýtės sù virvelė, pirštinýtės rùdeniui, pirštinýtės žiėmai, suknytė, vaikiška kepuráitė, vaikiška kepuráitė surišamà pò kablù, vaikiška kepurýtė, vaikiškas kombinezònas, vaikiškas sijonėlis, vaikiški batėliai sù sagomis, vaikiškos kùmštinės pířstinės).*

Aprangos pavadinime dažniausiai pridedama *vaikiškas, -a, berniukų, mergaičių*, vartojamos deminutyvinės formos arba yra tokių konteksto žodžių, kurie leidžia konkrečiai skirti vaikų aprangos pavadinimus.

Galvos apdanga (51 pavadinimas, arba 8,06 % visų aprangos pavadinimų) – „aprangos elementas, saugantis viršutinę galvos dalį bei plaukus nuo kenksmingo aplinkos poveikio (šalčio ir karščio) ir atliekantis socialinę, kartais ritualinę, simbolinę funkciją“ (VLK 2004, 377).

Kepurės pagal konstrukciją, medžiagas ir paskirtį labai įvairios, jų nusistovėjusios klasifikacijos nėra. Kai kurios kepurų pavadinimų grupės:

- 1) *ausinė* (pvz.: *ausinė sù snapeliù, ausinės*);
- 2) *berėtė* (pvz.: *bāskų berėtė, berėtė sù snapeliù, kepurė berėtė*);

- 3) skrybėlė (pvz.: *fètrinė skrybėlė, panamà, plùnsninė skrybėlė, rãfių skrybėlė, sáulės skrybėlė, skrybėlaitė, skrybėlė panamà, skrybėlė sù àtbraila, skrybėlė sù snapeliù, standžióji skrybėlė, šiaudinė skrybėlė, tiroliėtiška skrybėlė*);
- 4) tautiniai galvos apdangalai (pvz.: *tiubeteikà, turbãnas*);
- 5) specialios paskirties galvos apdangalai (pvz.: *cilindras, dvìguba kepùrė, fėsas, golfo kepuráitė, júrininko kepùrė, kailinė kepùrė, kėpė, kepuráitė, kepuráitė sù buĩbulu, kepùrė, kepùrė bė snapėlio, kepùrė sù snapeliù, kepùrė sù snapeliù iš velvėto, kepurýté, kepurýté megztà, kepurýté megztà sù snapeliù, kepurýté mergáitei, kepurýté naujãgimiui, kũdikio kepuráitė, lininė kepurýté, máudymosi kepuráitė, pilòtė, šiltà kepùrė, šiltà kepùrė žiėmai, unifòrminė kepùrė, vaĩkiška kepuráitė, vaĩkiška kepuráitė surišamà pò kablù, vaĩkiška kepurýté*).

„Galvos apdangos forma, stilius, medžiaga, atlikimo technika ir puošyba priklauso nuo klimato, istorinių sąlygų, epochos estetinių idealų, žmogaus socialinės padėties, kilmės, religijos, tautybės; ji neatsiejama nuo kostiumo stiliaus ir mados tendencijų“ (VLE 2004, 377).

Jaunuoliai dažniausiai dėvi siūtus, megztus galvos apdangalus. Skrybėlės, kepurės, kaip itin reikšmingos aprangos dalys, papildo žmogaus garderobą. Originalūs, drąsūs, prie aprangos stiliaus derantys galvos apdangalai padeda sukurti savitą stilių, pademonstruoti išlavintą skonį. Tinkami pavadinimai rodo ir lingvistinį išprusimą.

Avalynė (74, arba 11,69 % visų aprangos pavadinimų) – „sudėtinė kostiumo dalis, todėl labai svarbu, kad jos spalva, stilius derėtų prie drabužių. Ji turi saugoti pėdą nuo galimų sužalojimų ir neapsunkinti vaikščiojimo, nespauti, bet negali būti per daug laisva, kad nekristų nuo kojos“ (Pacevičiūtė ir kt. 2000, 211).

Pagal pagrindinę medžiagą avalynė būna odinė (pvz.: *odinės basutės, odiniai batukai*), guminė (pvz.: *guminiai aulinukai, guminiai bėtai, guminiai pūsbačiai, kaliòšai*), veltinė (pvz.: *veltiniai*), ir kt. gaminama (pvz.: *atlasiniai batukai, batukai iš velvėto, káiliabačiai, lininiai batėliai, medžiaginiai batukai, megztì batėliai* ir kt.).

Pagal sezoniškumą avalynė būna žieminė (pvz.: *káiliabačiai, sniėgbačiai, sniėgo bėtai, žieminiai auliniai bėtai, žieminiai bėtai*), vasarinė (*vasariniai bėtai*) ir nesezoninė (*atlasiniai batukai sù raištėliais, aulinukai, balerinos batėliai, basutės, bėtai, batukai iš velvėto, batukai mergáitėms, bòtai, fùtbolo bėtai, gimnástikos batėliai, guminiai aulinukai* ir kt.).

Pagal tai, kiek pėdos ir blauzdos dengiama, buitinė avalynė skirstoma į aulinius (pvz.: *lengvi auliniai bātai, užtraukiamieji auliniai, žieminiai auliniai bātai* ir kt.), aulinukus (pvz.: *guminiai aulinukai, jojimo aulinukai, užsegamieji aulinukai* ir kt.), pusbačius (pvz.: *guminiai pūsbačiai, įsispiriamieji pūsbačiai, vārstomieji pūsbačiai* ir kt.), batelius (pvz.: *atlasiniai batukai, balerinos batėliai, basutės, batukai, klėpės, laivėliai, lininiai batėliai, megztì batėliai, odiniai batukai, pāplūdimio basutės, storapādžiai bātai, vaikiški batėliai sù sagomis* ir kt.) ir sandalus.

Sportiniai batai skirstomi pagal veiklos paskirtį: *fūtbolo bātai, gimnāstikos batėliai, krepšinio bātai, spòrtbačiai, spòrtiniai trumpaaūliai, spòrtiniai batėliai, spòrto bātai, sportukai, startukai, tèniso batėliai.*

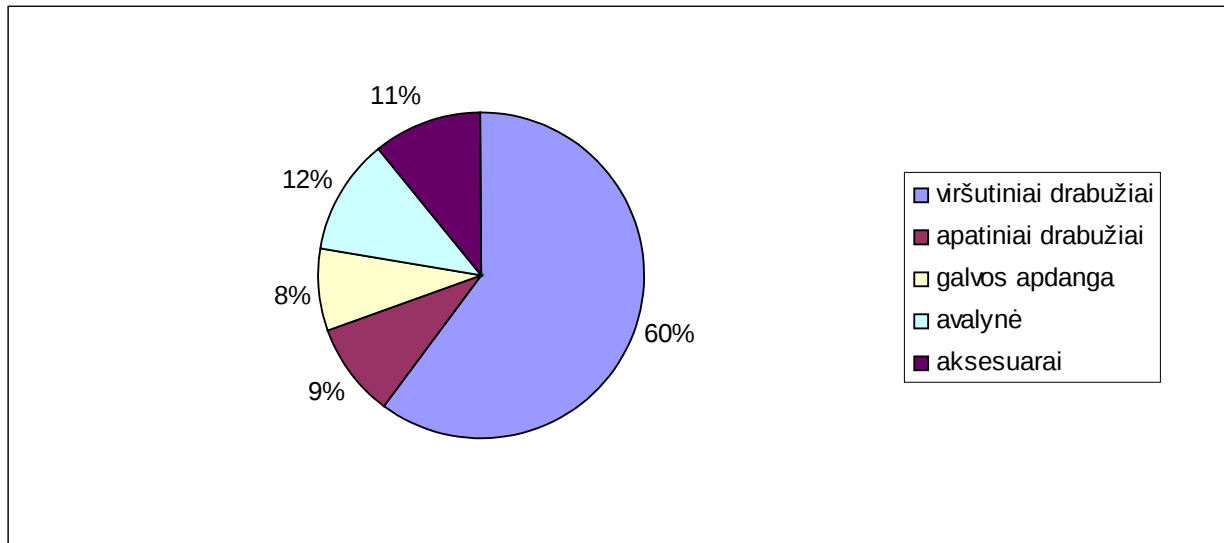
Aksesuarai (68, arba 10,74 % visų aprangos pavadinimų) – pagalbinė aprangos dalis, kuri derinama prie esamos mados, išreiškia asmeninį skonį. Aprangos aksesuarus galima skirti į kelias grupes:

- 1) *pīrštinės* (pvz.: *kailinės pīrštinės, kùmštinės pīrštinės, megztinės pīrštinės, odinės pīrštinės, pīrštinýtės, pīrštinýtės rùdeniui, pīrštinýtės sù virvelè, pīrštinýtės žiēmai, pīrštuotos pīrštinės, trikotāžinės pīrštinės, vaikiškos kùmštinės pīrštinės, vilnōnės pīrštinės, žieminės pīrštinės*);
- 2) *šālikas* (pvz.: *boà, kailinė šėrpė, kaklājuostė, kailinė kaklāskarė, kaklāskarė, kašnė, platūs šālikas, šālis, vilnōnė šėrpė, vilnōnis šālikas*);
- 3) *dīržas* (pvz.: *pintinis dīržas*);
- 4) *kójinės* (pvz.: *āntbačiai, besiūlės kójinės, blauzdinės, frotinės kójinės, gėtrai, gòlfo kójinės, ilgà kójinė, kojinaítės, kojinaítės-batukai, kójinė, kójinė iki kėlių, kójinė iki pūsės blauzdės, kojinytės, pėdùkės, pėdùtės, pūsilgės kójinės, pùskojinės, tam̃priosios kójinės, tinklinės kójinės*);
- 5) *skarà* (pvz.: *krikšto skraistė, lininė skraistė, skarėlė, skraistė, spalvóta skarėlė, šilkinė skarà, vilnōnė skarà, žieminė skarà*);
- 6) *júosta* (pvz.: *galvōs júosta, goržètė, juostėlė aīt galvýtės, kāspinas*);
- 7) *kaklāraištis* (pvz.: *peteliškė, varlikė, varlytė, varliukė*);
- 8) ir kt. (pvz.: *aītkrūtinis, seilinukas*).

Aksesuarai ne tik pabrėžia drabužių stilių, suteikia jiems naują atspalvį ar paryškina jau esamą, bet turi praktinę ir dekoratyvinę reikšmę. Kostiumui jie turi daug reikšmės, nes keičiant

aksesuarus tas pats kostiumas gali atrodyti kaskart kitaip. Jie yra tarsi paskutiniai štrichai, papildantys kostiumą ir užbaigiantys jo kūrimą. „Parenkant ir pritaikant kostiumui įvairius aksesuarus, reikia nepamiršti, kad jie turi atitikti drabužių stilių, taip pat viso kostiumo koloritą – t. y. būti kontrastingų kostiumui arba priešingai – tų pačių (niuansinių) atspalvių“ (Židonytė 2002, 193).

Vaikų aprangos pavadinimų pasiskirstymas pagal reikšmę matyti diagramoje (žr. 1 pav.).

1 pav. Vaikų aprangos pavadinimų pasiskirstymas pagal reikšmę

Daugelis suaugusiųjų ir vaikų aprangos pavadinimų sutampa. Yra specifinių (tautinių, karnavalinių, proginių ir kt.) aprangos pavadinimų, kai suaugusiųjų aprangą renka ir vaikai, drauge vartodami pavadinimus. Yra kalboje tik vaikų aprangą pavadinančių žodžių ar žodžių junginių.

3. VIENTISINIŲ APRANGOS PAVADINIMŲ KILMĖ

Pagal sandarą skiriami vienažodžiai (201, arba 31,75 % visų aprangos pavadinimų) ir sudėtiniai (432, arba 68,25 % visų aprangos pavadinimų) vaikų aprangos pavadinimai. Vienažodžiai pavadinimai smulkiau skirstomi į paprastuosius žodžius ir darinius, o pastarieji pagal darybos būdą gali būti priesagų, galūnių, priešdėlių vediniai arba dūriniai. Sudėtiniai terminai pagal juos sudarančių dėmenų skaičių skirstomi į dvižodžius, trižodžius ir daugiažodžius pavadinimus.

Pagal kilmę⁴ pavadinimai skiriami į tris sluoksnius: „1) savąją leksiką, arba veldinius, 2) skolintinę leksiką, arba skolinius, 3) darinius, padarytus iš veldinių ar skolinių“ (Jakaitienė 1980, 57). Svarbiausias terminijos šaltinis yra savosios kalbos leksika. Tik tuo atveju, kai joje nerandama reikiamo žodžio, galima kurti naujadarus arba skolintis svetimą terminą.

3.1. Savos kalbos žodžiai

Veldiniai – tai žodžiai, paveldėti iš prokalbės. „Lietuvių kalbos veldiniai yra dviejų rūšių. Vieni iš jų vartojami daugelyje giminių kalbų ta pačia arba labai artima reikšme. Tai vadinamieji bendrakilmiai, arba homogeniški žodžiai. Kiti veldiniai aptinkami tik lietuvių kalboje. Jie vadinami heterogeniškais žodžiais“ (ten pat, 57). Iš viso rasta 12 savos kalbos žodžių (5,97 %).

Homogeniškus žodžius galima skirti į tris grupes:

- 1) **senoji indoeuropietiška leksika** – tai tokia leksika, „kuri išlaikyta didesnėje ar mažesnėje ide.⁵ kalbų dalyje, nėra atsiradusi vienu metu ar vienoje vietoje. <...> Žodžių, kurie skiriami ide. prokalbei, amžiaus skirtumas gali būti ištisi tūkstantmečiai“ (Sabaliauskas 1990, 7). Aprangos pavadinimų grupės žodžiai yra *ãvalynė* ir *drabùžiai*.
- 2) **bendroji baltų ir slavų kalbų leksika**. Kategoriskai teigti, kad vienas ar kitas žodis priklauso tik baltų ir slavų leksikos sluoksniui, yra sunku. Bendrosios baltų ir slavų kalbų leksikos žodžiai, įvardijantys vaikų aprangos pavadinimus, yra *kepùrė*, *kùrpės*, *švãrkas*.

⁴ Nustatant terminų kilmę remiamasi A. Sabaliausko studija „Lietuvių kalbos leksika“ (1990), „Tarptautinių žodžių žodynu“ (2005), „Dabartinės lietuvių kalbos žodynu“ (2000) ir „Lietuvių kalbos etimologinio žodyno“ duomenų baze (prieiga per internetą: <<http://etimologija.baltnexus.lt>>).

⁵ ide. – indoeuropiečių.

3) **tik baltų kalboms būdinga leksika.** Baltų kalbose esama nemaža žodžių, kurie „vartojami ar buvo vartoti tik lietuvių, latvių ar prūsų kalbose. Kitose indoeuropiečių kalbose jie arba visiškai neaptinkami, arba vartojami visai kitokiomis reikšmėmis“ (Jakaitienė 1980, 58). Baltų kalbų žodžiai, vartojami kaip vaikų aprangos pavadinimai, yra *diržas, skarà, skraistė*. „Heterogeniški veldiniai yra tokie žodžiai, kurie aptinkami tik lietuvių kalboje. Jie neturi atitikmenų kitose giminiškose kalbose, todėl manoma, kad šio tipo veldiniai yra atsiradę jau lietuvių kalbos gyvavimo metais“ (ten pat, 58). Šiai grupei priskirtini vaikų aprangos pavadinimai: *kāšpinas, kėlnės, skrānda, skrybėlė*.

3.2. Skoliniai

Tautų ekonominis, politinis ir kultūrinis bendravimas vyksta nuo senų laikų. Tas bendravimas neišvengiamai palieka pėdsakus kalboje. Turbūt nėra pasaulyje kalbos, kurioje nebūtų skolinių – iš kitų kalbų (ar tarmių) kilusių kalbos elementų. Jų sunku išvengti. Svarbu tik, kad skoliniai neištumtų iš vartosenos įsigalėjusių lietuviškų terminų. Tam tikrą lietuvių kalbos leksikos dalį sudaro skolintinė leksika – daugiausia tai žodžiai, įvairiais laikais patekę į lietuvių kalbą iš kaimyninių kalbų.

„Pagal asimiliavimosi laipsnį lietuvių kalbos skoliniai skirstomi į 3 grupes: 1) tikruosius skolinius, 2) tarptautinius žodžius, 3) svetimybės“ (ten pat, 60). Skirstant skolinius pagal kilmės šaltinius yra svarbiau, iš kurios kalbos žodis tiesiogiai gautas, o ne iš kurios jis pradėjęs plisti.

Tikrieji skoliniai. Jų rasta 10 pavadinimų (4,98 %). Šie skoliniai yra „visiškai prisitaikę prie lietuvių kalbos sistemos ir „įeina į pagrindinį bendrinės kalbos žodyno fondą, ir tik istoriniai tyrinėjimai gali nustatyti, jog tai svetimės kilmės žodžiai“ (ten pat, 61). Kaip rašo A. Sabaliauskas, seniesiems skoliniams „dažniausiai neturime savų pakaitalų ar sinonimų“ (Sabaliauskas 1990, 228).

Iš visų savo kaimynų baltai daugiausia bendravo su slavų tautomis, todėl ir šis bendravimas paliko pėdsaką baltų kalbų leksikoje. Aprangos pavadinimai, gauti iš slavų kalbų, yra: *bātai* (lenkai šį žodį gavo iš prancūzų, o iš lenkų jis pateko į kitas slavų kalbas), *pāltas* (į slavų kalbas šis žodis atėjo iš romanų kalbų), *sijōnas* (slavai šį žodį gavo iš italų, o šie – iš lotynų kalbos), *suknià* (iš prigimties slaviškas žodis), *šalikas* (persiškos kilmės žodis, kilęs iš Indijos miesto, per anglų

kalbą patekęs į įvairias Europos kalbas), *šālikas* ir *šālis* (slavai šiuos žodžius gavo iš germanų), *šālmas*.

Yra 3 aprangos pavadinimai, atėję iš germanų kalbų: *klūmpės*, *peteliškė* ir *šliūrės*.

Tarptautiniai žodžiai – tai bendri daugelio kalbų skoliniai, sutvarkyti pagal savos kalbos fonetikos, morfologijos, rašybos dėsnius bei taisykles. „Tarptautiniai terminai yra skirstomi į klasikinių kalbų (lotynų, graikų) ir nacionalinių kalbų (anglų, prancūzų, vokiečių ir kt. kalbų) terminus“ (Kvašytė 2005, 131).

Iš viso rasti 69 (34,33 %) tarptautiniai vienažodžiai aprangos pavadinimai. Jie suskirstyti pagal kilmę.

Klasikinių kalbų tarptautiniai žodžiai, vartojami kaip vaikų aprangos pavadinimai, yra *chitonas*, *chlamidė*, *cilindras*, *mántija*, *sandālai* (graikų) ir *komplėktas*, *togà*, *tūnika* (lotynų).

Nacionalinių kalbų tarptautinius žodžius, kurie vartojami kaip vaikų aprangos pavadinimai, galima skirstyti į kelias grupes:

- 1) anglų kalbos žodžiai: *bermūdai* (pagal Bermudų salyną Atlanto vandenyne), *bikinis* (pagal Bikinio (Bikini) salos Ramiajame vandenyne pavadinimą), *bleizeris*, *blėzeris*, *bridžiai*, *džemperis*, *džinsai*, *hāvelokas* (pagal britų generolo H. Haveloko (Havelock) pavardę), *gòlfai*, *goržètė*, *kardigānas* (pagal anglų grafo Dž. T. Brudenelio (J. T. Brudenell) titulą – Kardigano grafas), *kiltas* (anglai šį žodį gavo iš skandinavų), *makintòšas* (pagal škotų chemiko Č. Makintošo (Ch. Macintosh) pavardę), *mokasinai* (anglai šį žodį gavo iš algonkinų⁶ kalbos), *pižamà* (anglai šį žodį gavo iš hindi⁷ kalbos), *pulòveris*, *smòkingas*, *šòrtai* ir *trèningas*;
- 2) prancūzų kalbos žodžiai: *bliuzònas*, *bluzònas*, *bòtai*, *frākas*, *galifé* (pagal prancūzų generolo G. O. de Galifé (G. A. de Gallifett) pavardę), *gètrai*, *kèpė*, *kombinezònas*, *korsètas*, *kostiùmas*, *mantò*, *pantalònai*, *peniuāras*, *pilòtė*, *pliumāžas*, *sùrdutas*, *trikò*, *žakètas*.

Rasti 5 vienažodžiai prancūziškos kilmės pavadinimai, gauti per lotynų kalbą: *boà*, *kaliòšai*, *mundūras*, *pelerinà*, *unifòrma*. Po vieną žodį prancūziškos kilmės pavadinimą yra gauta iš persų (*turbānas*) ir anglų (*redingòtas*) kalbų. *Gòlfas* – žodis, gautas iš italų kalbos, o italai gavo iš graikų. *Berètė* – prancūzų ir italų kalbų žodis.

⁶ Algonkinai: 1. Š. Amerikos indėnų tautų grupė, kalbanti ~ų kalbomis; gyvena JAV, Kanadoje; 2. viena iš šios grupės kalbų.

⁷ Indoeuropiečių šeimos indų šakos kalba, vartojama dabartinėje Indijoje ir Pakistane.

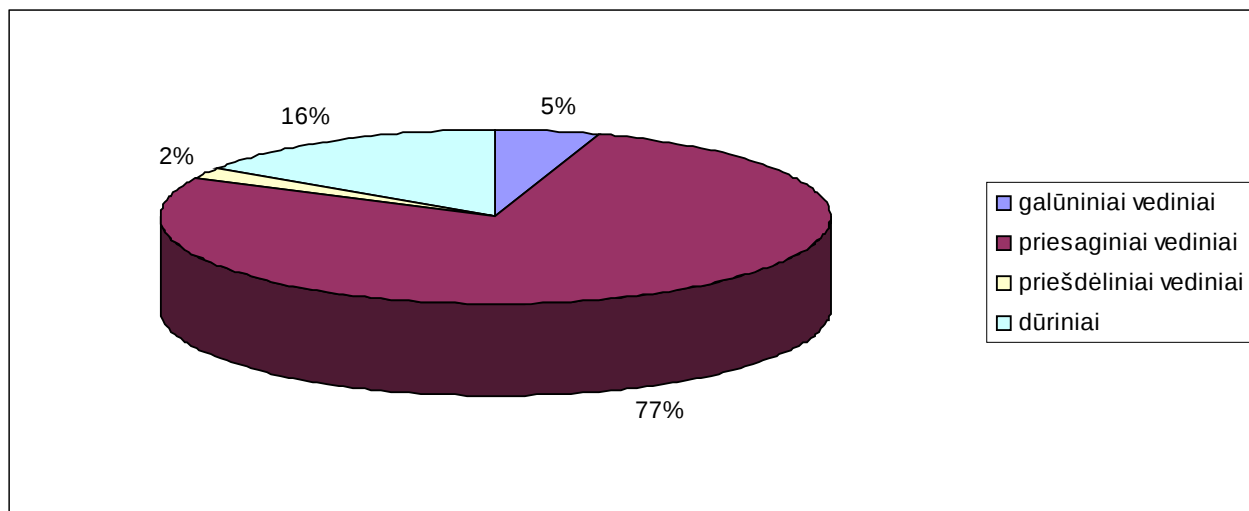
- 3) ispanų kalbos žodžiai: *bolero*, *mantilija*, *panama* (pagal Panamos, valstybės Centrinėje Amerikoje, pavadinimą) ir *pònčas* (ispanai šį žodį gavo iš araukanų kalbos);
- 4) arabų kalbos žodžiai: *bùrnusas*, *fèsas* (pagal Maroko miesto Feso pavadinimą) ir *chalàtas*;
- 5) kitų kalbų žodžiai: *sarafānas* ir *šarovārai* (rusų kalbos žodžiai, gauti iš persų kalbos), *kaftānas* ir *tiubeteikà* (tiurkų k.), *anorākas* (Grenlandijos eskimų k.), *kimonò* (japonų k.), *kìtelis* (vokiečių k.), *krinolinas* (italų k.), *sāris* (hindi k.).

Svetimybės, arba barbarizmai, – tai „skoliniai, kurių svetimumas lietuvių kalboje labai jaučiamas. Tai žodžiai, kurie neatitinka bendrinės kalbos normų ir lieka už jos ribų. Bendrinėje kalboje jie turi adekvačius pakaitalus“ (Jakaitienė 1980, 62).

Kaip vaikų aprangos pavadinimai vartojamos 8 (3,98 %) svetimybės: *bòdis*, *bùcai*, *kašnė*, *bliuzėlė*, *máikė*, *maikùtė*, *raitūzai*, *reitūzai*. *Bòdis* (įrašytas į *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašą* (<<http://www.vlkk.lt/lit/lt/klaidos/zodyno2>>)) keičiamas lietuviškais atitikmenimis *glaustinė* ir *glaustinukė* („Kalbos patarimai“ 2005, 32) „Tarptautinių žodžių žodyne“ (2005, 116) *bùcai* [angl. *boots*] neteiktinas žodis, keistinas fùtbolo bātai. Nevartotinos svetimybės *kašnė* lietuviškas pakaitas *kaklāskarė* („Kalbos patarimai“ 2005, 64). *Bliuzėlė* vertinamas kaip dėl hibridinės darybos vengtinas žodis; teikiamas lietuviškas atitikmuo *palaidinukė* (ten pat, 32). Nevartotinos svetimybės *máikė* lietuviški pakaitai *mārškė*, *marškinėliai* (ten pat, 75). Savaiame suprantama, kad svetimybė *maikùtė* taip pat nevartotina. Svetimybės *reitūzai*, *raitūzai* pakaitas – *glaudinės* (ten pat, 94–95).

3.3. Dariniai

„Dauguma dabartinės kalbos daiktavardžių yra dariniai, t. y. jie padaryti iš kitų žodžių (daiktavardžių, būdvardžių, veiksmažodžių, rečiau įvardžių, skaitvardžių beirieveksmių). <...> Daiktavardžiai daromi visais pagrindiniais lietuvių kalbos žodžių darybos būdais, tad esama priesaginių, galūninių, priešdėlinių ir sudurtinių daiktavardžių“ (Keinys 1999, 36).

2 pav. **Vaikų aprangos pavadinimų darybos būdai**

Buvo išrinkti 102 dariniai (50,75 %), įvardijantys vaikų aprangą. Dauguma darinių yra vediniai (86, arba 84,31 %), tik nedidelė dalis – sudurtiniai daiktavardžiai (16, arba 15,69 %). Daugiau nei pusė visų darinių yra padaryti su priesagomis (80, arba 78,43 % visų darinių) (žr. 2 pav.). Keletą kartų mažiau terminų pasidaroma su priešdėliais, galūnėmis ir sudūrimo būdu.

3.3.1. Priesaginė aprangos pavadinimų daryba

„Deminutyvais paprastai vadinami įvairių kalbos dalių mažybinės ir maloninės reikšmės žodžiai, išvesti su tam tikromis priesagomis. <...> Nuo kitų darinių šie vediniai visų pirma skiriasi tuo, kad įvardija ne kitą, o tą patį dalyką, kaip ir jo pamatinis žodis“ (Keinys 1999, 51).

Vaikų aprangos pavadinimams sudaryti dariausia mažybinių daiktavardžių priesaga yra *-(i)ukas (-ė)*. Nemažai vedinių yra išvesta ir su kitomis mažybinėmis daiktavardžių priesagomis, pvz.: *-aitis (-ė)*, *-ėlis (-ė)*, *-ytė*, *-elis (-ė)*, *-utė*.

Nagrinėjami 79 priesaginiai pavadinimai, įvardijantys vaikų aprangą. Sudarant naujus pavadinimus, dažniausiai vartota priesaga *-(i)ukas (-ė)*. Su šios priesagos variantu sudaryti 22 vediniai: *apatinùkės*, *apatinùkas*, *aulinùkai*, *batùkai*, *glaustinùkė*, *marškinùkai*, *maudomùkas*, *mautinùkai*, *mautinùkės*, *megztùkas*, *naktinùkai*, *odinùkė*, *palaidinùkė*, *pėdùkės*, *seilinùkas*,

spòrtinukai, sportùkai, startùkai, šliaužtinùkai, tinklinùkai, varliùkė, vatinùkas. Po 10 priesagos vedinių yra daiktavardžių abstraktai, pvz.: *aulinùkai, batùkai, marškinùkai, palaidinùkė, pėdùkės, sportùkai, startùkai, tinklinùkai, varliùkė, vatinùkas*. Kita dalis vedinių padaryta iš būdvardžių, pvz.: *apatinùkės, apatinùkas, glaustinùkė, mautinùkai, mautinùkės, naktinùkai, odinùkė, seilinùkas, spòrtinukai, šliaužtinùkai*. Iš neveikiamosios rūšies dalyvių padaryti 2 vediniai: *maudomùkas, megztùkas*.

Kitas gana dažnas darybos formantas – priesaga *-inis (-ė)*: *ausinė, ausinės, baltiniaĩ, blauzdinės, glaudinės, káilinė, kailiniaĩ, kójinė, kójinės, marškiniaĩ, palaidinė, pirštinės, rinkinỹs, vatinis*. Didžioji dalis šios priesagos vedinių yra daiktavardžių abstraktai, pvz.: *ausinė, ausinės, blauzdinės, kailiniaĩ, kójinė, kójinės, marškiniaĩ, pirštinės, vatinis*. Kita dalis vedinių padaryta iš būdvardžių, pvz.: *baltiniaĩ, glaudinės, palaidinė*. Vienas vedinys padarytas iš veikmažodžio (*rinkinỹs*).

Su priesaga *-aitis (-ė)* padaryti 7 daiktavardžių abstraktų vediniai: *kelnáitės, kepuráitė, klumpáitės, kojínáitės, kurpáitės, marškináičiai, skrybéláitė*.

Su priesagomis *-ėlis (-ė)* (*juosmenėlė, kailinėliai, liemenėlė, marškinėliai, prijuostėlė, vatinėlis*) ir *-ytė* (*kelnýtės, kepurýtė, kojínýtės, pirštínýtės, varlýtė, suknytė*) padaryta po 6 daiktavardžių abstraktų vedinius. Pamatiniai priesagos *-ėlis (-ė)* vedinių daiktavardžiai yra daugiaskiemeniai (turi daugiau negu du skiemenis).

Su priesaga *-elis (-ė)* rasti 5 daiktavardžių abstraktų vediniai: *batėliai, laivėliai⁸, švarkėlis, suknelė, skarėlė*. Šio tipo pamatiniai vedinių žodžiai yra dviskiemeniai daiktavardžiai.

Su priesagomis *-utė* (*basutės, eilutė, laivutės, pėdutės; eilutė* ir *laivutės* reikšmės yra perkeltinės (eilė – virtinė, greta, vora, o čia – kostiumas; laivas – transporto priemonė, čia – apavas) ir *-tinys* (*durtinỹs, megztinis, nertinis, veltiniai*) padaryti 4 vediniai.

Kitų priesagų vedinių aprangai pavadinti rasta mažiau. Keleto priesagų vedinių rasta tik po 3 ar 2, pvz.: *-ikė* (*jūrinikė, trumpikės, varlikė*), *-enė* (*juosmėnė, liemėnė*).

Kai kurių priesagų vedinių aprangai pavadinti rasta po vieną, pvz.: *-etė* (*šlepėtės*), *-stas* (*apsiaūstas*), *-uotė* (*ekipuotė*), *-ta* (*júosta*), *-tė* (*prijuostė*), -

2 aprangos pavadinimai turi sudurtinę priesagą (dvi priesagas) *-inukas*: *dryžinukai* ir *tenisinukai*.

⁸ Ši reikšmė yra perkeltinė (laivas – transporto priemonė, o čia – apavas).

Vaikų aprangai pavadinti daugiausia priesagų vedinių sudaryta iš daiktavardžių, vediniai iš būdvardžių ir veiksmažodžių – retesni.

3.3.2. Galūninė aprangos pavadinimų daryba

„Galūnių vediniais yra laikomi tokie žodžiai, kurių galūnės, kaip pagrindinė kaitybos priemonė, kartu turi ir žodžių darybos funkciją. Taigi galūninės darybos žodžiu galima laikyti tik tokį žodį, kuris darybos ryšiais yra susijęs su kitu lietuvių kalboje vartojamu žodžiu, vadinamuoju pamatiniu žodžiu“ (Keinys 2005, 77). Išrinkti 5 (3,92 % visų darinių) pavadinimai, kurie padaryti galūniniu būdu.

„Iš kokybinių būdvardžių padarytais vediniais dalykas dažniausiai yra pavadinamas pagal išorinę ypatybę (spalvą, formą, dydį ir t. t)“ (LKG 1965, 366), pvz.: *glauðdės* (: *glaud-us*) „trumpos prigludusios kelnaitės“ (DLKŽ 2000, 178), *striukė* (: *striuk-as*) „lengvas puspaltis“ (ten pat, 739), *tamprės* (: *tampr-us*), *trušpės* (: *trump-as*).

3.3.3. Priešdėlinė aprangos pavadinimų daryba

„Su priešdėliais daiktavardžiai daromi tik iš daiktavardžių“ (Jakaitienė ir kt. 1976, 225). Kiekybės atžvilgiu priešdėlių vediniai yra daug retesni, negu kitais morfologiniais žodžių darybos būdais padaryti pavadinimai. Išrinkti 2 (1,96 % visų darinių) vaikų aprangos pavadinimai, sudaryti su priešdėliu *ant-* (*antbačiai* ir *añtkrūtis*).

„Didelė dalis priešdėlio *ant-* vedinių žymį daiktą dedamą ar (rečiau) savaime esantį ant (virš) to daikto, kuris pasakytas pagrindiniu daiktavardžiu“ (LKG 1965, 426).

Antbačiai daromas iš darybiškai neskaidomą kamieną turinčio daiktavardžio (*batas*), o *añtkrūtis* – skaidaus kamieno vedinys.

3.3.4. Sudurtiniai aprangos pavadinimai

„Sudurtiniai daiktavardžiai dažniausiai padaromi iš dviejų žodžių kamienų, vadinamų sudurtinio žodžio dėmenimis, arba sandais“ (Jakaitienė ir kt. 1976, 275). Išrinkta 16 sudurtinių

žodžių (15,68 % visų darinių), įvardijančių vaikų aprangos pavadinimus. Pagal rastų pavadinimų skaičių dūryba užima antrą vietą – daugiau vartojama tik priesagų vedinių. Visi nagrinėjami sudurtiniai terminai remiasi dviem lietuvių kalboje vartojamais pamatiniais žodžiais.

Sudurtinius žodžius įprasta nagrinėti pagal tai, iš kurių kalbos dalių yra paimti jų sandai. Didžiausią dūrinių dalį (15, arba 93,75 % visų dūrinių) sudaro tokie žodžiai, kurių abu sandai yra daiktavardiniai, o likusią dalį (6,25 %) – žodis, kurio pirmasis sandas eina būdvardžiu (*plāčkelnės*).

Vaikų aprangos daiktavardiniai dūriniai pagal dėmenų reikšmių tarpusavio santykį yra determinatyviniai: „vienas dėmuo apibrėžia kitą, susiaurindamas jo reikšmę, todėl bendroji darybinė tokio sudurtinio daiktavardžio reikšmė yra siauresnė, negu jo pagrindinio (determinuojamojo) dėmens“ (LKG 1965, 437). Sudurtinių terminų pirmuoju sandu nurodoma, kam yra skiriamas ar naudojamas tas dalykas, kurį žymi antrojo sando pamatinis daiktavardis, pvz.: *kaklāraištis*. Yra pavadinimų, kurių pirmasis sandas rodo, kam priklauso antrojo sando pamatinis žodžiu žymimas dalykas ar kieno dalį jis sudaro, pvz.: *pėdkelnės*. Yra 5 sudurtiniai pavadinimai, kurių pirmasis sandas remiasi daiktavardžiu *pusė*. Antru jų sandu dažnai nurodoma, kieno ta pusė yra, pvz.: *pusbačiai, puskailiniai, puskojinės, puskombinezonis, puspaltis*.

Nemažai vartojama dūrinių, kurių atraminis sandas yra aprangos pavadinimas; jis gali eiti pirmuoju arba antruoju sandu. Tokie pavadinimai vadinami rūšiniais, pvz.:

- 1) **batas:** *káiliabačiai* (: kailis, batas), *pùsbačiai* (: pusė, batas), *spòrtbačiai* (: sportas, batas), *sniėgbačiai* (: sniegas, batas);
- 2) **kaklas:** *kaklājuostė* (: kaklas, juosta), *kaklāraištis* (: kaklas, raištis), *kaklāskarė* (: kaklas, skara);
- 3) **kelnės:** *páltkelnės* (: paltas, kelnės), *pėdkelnės* (: pėda, kelnės), *plāčkelnės* (: platus, kelnės), *sijōnkelnės* (: sijonas, kelnės);
- 4) **paltas:** *liėtpaltis* (: lietus, paltas), *pùspaltis* (: pusė, paltas);
- 5) **pusė:** *pùskailiniai* (: pusė, kailiniai), *pùskojinės* (: pusė, kojinė), *pùskombinezonis* (: pusė, kombinezonas).

Dalis sudurtiniai pavadinimų daromi iš darybiškai neskaidų kamieną turinčių daiktavardžių, pvz.: *káiliabačiai* (: kailis, batas), *kaklāskarė* (: kaklas, skara), *liėtpaltis* (: lietus, paltas), *pùsbačiai* (: pusė, batas), *pùskombinezonis* (: pusė, kombinezonas), *pùspaltis* (: pusė, paltas), *sniėgbačiai* (: sniegas, batas), *spòrtbačiai* (: sportas, batas). Tačiau dalis nagrinėjamų sudurtinių pavadinimų

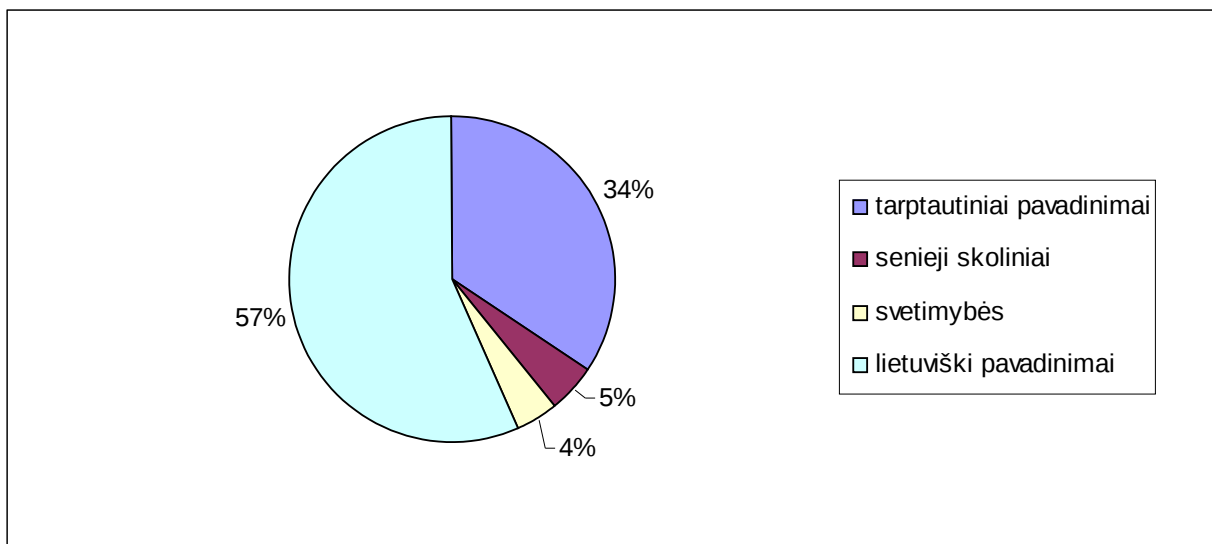
turi sandą, kuris yra darybiškai skaidomas, pvz.: *kaklājuostė* (: kaklas, juosta), *kaklāraištis* (: kaklas, raištis), *páltkelnės* (: paltas, kelnės), *pédkelnės* (: pėda, kelnės), *plāčkelnės* (: platus, kelnės), *pùskailiniai* (: pusė, kailiniai), *pùskojinės* (: pusė, kojinė), *sijōnkelnės* (: sijonas, kelnės).

„Du sandai yra suduriami arba tiesiai, arba juos skiria jungiamoji morfema, paprastai vadinama jungiamuoju balsiu“ (Jakaitienė ir kt. 1976, 275). Didžioji dalis dūrinių (12, arba 75 % visų dūrinių) yra be jungiamųjų balsių, pvz.: *lietpaltis*, *páltkelnės*, *sijōnkelnės*, *sniėgbačiai*. Kiti 4 pavadinimai (25 %) sudaromi su jungiamaisiais balsiais *a* ir *ia*, pvz.: *káiliabačiai*, *kaklājuostė*, *kaklāraištis*, *kaklāskarė*.

„Visų lietuvių kalbos dūrinių darybos formantas yra galūnė“ (ten pat, 276). Nagrinėjamų pavadinimų antrasis sandas dažniau remiasi vyriškosios giminės daiktavardžiais (9, arba 56,25 %). Apylygiai vyriškosios giminės daiktavardžiai pateikiami vienaskaita (4 pavadinimai) ir daugiskaita (5, arba 31,25 %), pvz.: *káiliabačiai*, *pùsbačiai*, *pùskailiniai* (tik daugiskaitinis daiktavardis), *sniėgbačiai*, *spòrtbačiai*. Galūnę *-is* turi 4 (25 %) sudurtiniai pavadinimai su abiem daiktavardiniais sandais. Dūrinys, kurio antrasis sandas remiasi *-is* galūnę vardininke turinčiu daiktavardžiu – *kaklāraištis*, o kitų 3 dūrinių antrasis sandas remiasi galūne *-as*, pvz.: *lietpaltis*, *pùskombinezonis*, *pùspaltis*.

7 pavadinimų (4,38 %) antrasis sandas remiasi moteriškosios giminės daiktavardžiais. 5 pavadinimai (31,25 %) pateikiami daugiskaita, pvz.: *pédkelnės*, *plāčkelnės*, *sijōnkelnės*, *páltkelnės* – tik daugiskaitiniai, *pùskojinės* – vartojamas daugiskaita. 2 pavadinimai (12,5 %) rasti vartojami vienaskaita, antrasis sandas remiasi galūne *-ė*: *kaklājuostė*, *kaklāskarė*.

Sudurtiniai terminai leidžia vienu žodžiu išreikšti sudėtinės sąvokas, gerai atitinka specialiosioms kalbos vartojimo sritims svarbius kalbos tikslumo, aiškumo ir glaustumo reikalavimus.

3. pav. **Vienažodžių vaikų aprangos pavadinimų pasiskirstymas pagal kilmę**

Apibendrinant galima pasakyti, kad vienažodžiai vaikų aprangos pavadinimai sudaro apie 31,75 % visų rastų pavadinimų. Daugiau kaip pusė jų (114, arba 56,72 % visų vienažodžių pavadinimų) – yra lietuviškos kilmės (žr. 3 pav.). Kiti vienažodžiai vaikų aprangos pavadinimai pasiskirsto taip: senieji skoliniai – 4,97 %, tarptautiniai žodžiai – 34,33 %; svetimybės – 3,98 %.

4. SUDĖTINIAI APRANGOS PAVADINIMAI

Sudėtinis terminas – „terminas, susidedantis iš dviejų ar daugiau žodžių, kuriuo įvardijama dažniausiai tam tikros srities rūšinė sąvoka. Sudėtinio termino dėmenis sieja derinimo, valdymo arba šliejimo ryšys“ (Kvašytė 2005, 70).

4.1. Sudėtiniai aprangos pavadinimai sandaros aspektu

Didžiausią vaikų aprangos pavadinimų dalį sudaro sudėtiniai (432, arba 68,25 % visų aprangos pavadinimų) pavadinimai. „Sudėtiniai terminai būna dvižodžiai, trižodžiai, keturžodžiai, retais atvejais pasitaiko sudarytų iš daugiau žodžių. Juos sudaro pagrindinis dėmuo, kuris paprastai esti daiktavardis, ir jį apibrėžiantys dėmenys – pažyminiai. Tais pažyminais dažniausiai eina būdvardžiai, dalyviai arba daiktavardžių kilmininkai“ (Auksoriūtė 1996, 47). Rasta sudėtinių dvižodžių (354), trižodžių (64) ir daugiažodžių – keturžodžių (12) ir penkiažodžių (2) – vaikų aprangos pavadinimų.

4.1.1. Dvižodžiai aprangos pavadinimai

Didžiausią sudėtinių terminų dalį sudaro dvižodžiai pavadinimai (354, arba 81,94 % visų sudėtinių terminų). „Dvižodžius sudėtinius terminus pagal pagrindinio ir šalutinio dėmens santykį terminologijoje įprasta skirstyti į tris grupes: 1) derinamojo pažyminio, 2) valdomojo (nederinamojo) pažyminio, 3) šliejamojo pažyminio“ (Gaivenis 1975, 61). Didesnė dvižodžių pavadinimų dalis (210, arba 59,32 %) yra derinamojo pažyminio, o likę – valdomojo (136, arba 38,42 %) ir šliejamojo (8, arba 2,26 %) pažyminio žodžių junginiai.

Derinimas – tai „gramatinis ryšys, kai šalutinis dėmuo derinamas prie pagrindinio dėmens. Derinimas išreiškiamas gimine, skaičiumi ir linksniu“ (Kvašytė 2005, 28).

Derinamieji dvižodžių pavadinimų pažyminiai dažniausiai yra išreikšti būdvardžiais:

- 1) kokybiniais paprastaisiais būdvardžiais (38), pvz.: *besiūlės kójinės, dvieĩlis páltas, dviguba kepùrė, ilgà kójinė, laĩšvas apsiaũstas, leĩngvas paltũkas, plãčios kėlnės, pũsilgė prijuõstė,*

oficialūs drabužis, siaūras sijõnas, šiltà kepùrè, trumpà striùkè, trumpaaũliai bãtai, vieniẽlis pãltas, trumparankõviai marškinẽliai ir kt.;

- 2) bũdvardžiais su priesaga *-inis (-è)* (110), pvz.: *apatinès kelnãitès, atlasiniai batũkai, darbiniai drabužiai, guminiai aulinũkai, išeiginè suknẽlè, karakulinis pãltas, karinè unifõrma, džinsiniai drabužiai, kostiuminiai marškiniaĩ, kũmštinès pĩrštìnès, lininè skraistè, medžiaginiai batũkai, megztinès pĩrštìnès, pavasarinis pãltas, žieminè skarà ir kt.;*
- 3) bũdvardžiais su priesaga *-iškas (-a)* (9), pvz.: *jũreĩviška palaidinũkè, vaĩkiška kepurãitè, vaĩkiška kepurýtè, vaĩkiškas sijonẽlis, vaĩkiškas kombinezõnas, vaĩkiški drabužiai, spõrtiška suknẽlè, tirolieĩtiška skrybèlè, vaĩzdiškos kèlnès;*
- 4) bũdvardžiais su priesaga *-onis (-è)* (5), pvz.: *vilnõnè skarà, vilnõnè šèrpè, vilnõnès pĩrštìnès, vilnõnis megztũkas, vilnõnis šãlikas;*
- 5) bũdvardžiais su priesaga *-uotas (-a)* (2), pvz.: *laiptũotas sijõnas, pirstũotos pĩrštìnès;*
- 6) bũdvardžiu su priesaga *-okas* (1), pvz.: *ilgõkas švaĩrkas.*

Palyginti dažnai derinamieji pažyminiai reiškiami neveikiamosios rũšies dalyviais (20), pvz.: *apsiaũčiamas sijõnas, apsisiaũciamà palaidinè, aptemptà palaidinũkè, aptemptà suknẽlè, àptemptos kèlnès, įsispiriamieji pũsbačiai, jojamàsis sũrdutas, jójamosios kèlnès, klõstytas sijõnas, maskũojamasis kostiũmas, megztà palaidinè, mẽgztas švaĩrkas, megztì batẽliai, platèjantis sijõnas, plisũotas sijõnas, spalvõta skarẽlè, susãgstomas sijõnas, užsegamieji aulinũkai, užtraukiamieji auliniai, vãrstomieji pũsbačiai.*

Dalis dvižodžių (19) derinamojo pažyminio terminų yra sudėtiniai sujungiamieji arba priešdėliniai, t. y. jų dėmenimis einantys daiktavardžiai yra savarankiški arba ir jų pažyminys, ne tik pažymimasis žodis, yra išreikštas daiktavardžiu. Didžioji dalis (16) šios rũšies terminų rašoma su brũkšneliu tarp terminų, pvz.: *apsiaũstas-pãltas, kojinaĩtès-batũkai, kombinezõnas-truĩpès, liemẽnè-bolerò, liemẽnè-tũnika, marškiniaĩ-švaĩrkas, suknẽlè-apatinũkas, suknẽlè-chalãtas, suknẽlè-kèlnès, suknẽlè-kostiũmas, suknẽlè-marškiniaĩ, suknẽlè-pãltas, suknẽlè-prijuõstè, palaidinè-tũnika, sijõnas-kèlnès, šõrtai-bermũdai.* Tačiau 3 pavadinimai rašomi be brũkšnelio, pvz.: *kepùrè berètè, palaidinè džemperis, skrybèlè panamà.*

Įvardžiuotinės (bũdvardžių ar dalyvių) formos „nurodo nuolatinę rũšinę skiriamąją ypatybę“ (Gaivenis 1995, 8). Šios formos vaikų aprangos pavadinimuose nėra dažnos, pvz.: *maskũojamasis kostiũmas, jojamàsis sũrdutas, jójamosios kèlnès, užsegamieji aulinũkai, užtraukiamieji auliniai, standžioji skrybèlè, tam̃priosios kójinès, vãrstomieji pũsbačiai, įsispiriamieji pũsbačiai.* Iš 181

dvižodžio pavadinimo, kurio derinamieji pažyminiai reiškiami dalyviais, 9 (4,92 %) pažyminiai yra išreikšti įvardžiuotinėmis formomis. Tad galima daryti išvadą, kad vaikų aprangos pavadinimams yra labiau įprastos paprastosios formos.

Vienas pavadinimas rastas einantis po pažymimojo žodžio (*kepurýtė megztà*).

Rasti du nevertotini pavadinimai: *vienbòrtis kostiùmas*, *vienbòrtis švårkas*. Bortas nevertojamas reikšme „apsiausto, švarko priekinis kraštas“. Šiuos žodžius reikia taisyti – *vieneĩlis páltas*, *vieneĩlis švårkas*.

Valdymas – tai „gramatinis ryšys, kai pagrindinis dėmuo reikalauja tam tikros šalutinio dėmens formos“ (Kvašytė 2005, 84). Valdomojo pažyminio junginiai yra retesni nei derinamojo pažyminio. Dvižodžių vaikų aprangos pavadinimų, sudarytų valdymo būdu, mažiau nei derinamojo tipo (140). Junginiai sudaro 39,55 % visų dvižodžių sudėtinių terminų.

Jų pažyminsys dažniausiai yra reiškiamas daiktavardžio vienaskaitos kilmininku (62), pvz.: *balerinos batėliai*, *bėgiójiimo kėlnės*, *dárbo chalátas*, *fùtbolo båtai*, *gabardino apsiaũstas*, *galvòs àpdangalas*, *gėdulo drabùžiai*, *gėlbėjimo liemėnė*, *gimnàstikos batėliai*, *gòlfo kėlnės*, *jojimo aulinùkai*, *júrininko kepùrė*, *keĩpingo batėliai*, *krikšto kostiumėlis*, *kũdikio kepuráitė*, *páplũdimio basùtės*, *princèsės suknėlė*, *rėgbio marškinėliai*, *sáulės skrybėlė*, *slidinėjimo båtai*, *smòkingo kostiùmas*, *sniėgo båtai*, *spòrto marškinėliai*, *tėniso batėliai* ir kt.

Daug mažiau aptikta pavadinimų, kurių valdomasis pažyminsys išreikštas daugiskaitos kilmininku (18), pvz.: *bàskų berètė*, *berniùkų drabùžiai*, *dvìratininkų kelnáitės*, *dvìratininkų kėlnės*, *gimnàstų kėlnės*, *gimnàstų šòrtai*, *imtyĩnių kostiùmas*, *kėlnių kostiùmas*, *kũdikių aprangà*, *kũdikių àvalynė*, *kũdikių drabužėliai*, *mergáičių aprangà*, *mergáičių drabùžiai*, *namų drabùžis*, *ráfijų skrybėlė*, *šòkių drabùžiai*, *šòkių kostiùmas*, *treniruòčių kostiùmas*.

Palyginti nemažai rasta dvižodžių pavadinimų, kurių valdomasis pažyminsys yra reiškiamas linksniais su prielinksniais (36), pvz.:

- 1) *su* + įnagininkas (31 pavadinimas): *apsiaũstas sù gòbtuvù*, *ausinė sù snapeliù*, *berètė sù snapeliù*, *juosmėnė sù kelnáitėmis*, *kėlnės sù atraitaĩs*, *kėlnės sù pėtnešomis*, *kepuráitė sù bumĩbulu*, *kepùrė sù snapeliù*, *marškinėliai sù gòbtuvù*, *korsėtas sù kelnáitėmis*, *megztinis sù apýkakle*, *megztinis sù užtrauktukù*, *megztùkas sù gòbtuvù*, *páltas sù gòbtuvù*, *páltas sù pãmušalu*, *pirštinytės sù virvelė*, *sijònas sù užkeitimu*, *skránda sù gòbtuvù*, *skrybėlė sù àtbraila*, *skrybėlė sù snapeliù*, *striùkė sù gòbtuvù*, *suknėlė sù petnešėlėmis*, *suknėlė sù šleifù*;

- 2) *iki* + kilmininkas (5 pavadinimai): *kėlnės iki kėlių, kójinė iki kėlių, sijõnas iki blauzdũ, sijõnas iki kauliũkũ, sijõnas iki kėlių;*
- 3) *be* + kilmininkas (3 pavadinimai): *kėlnės bė atraitũ, kepurė bė snapėlio, suknelė bė petnešėlių;*
- 4) *iš* + kilmininkas (3 pavadinimai): *batũkai iš velvėto, suknelė iš lino, tũnika iš velvėto;*
- 5) *nuo* + kilmininkas (1 pavadinimas): *striukė nuo vėjo;*
- 6) *ant* + kilmininkas (1 pavadinimas): *juostėlė ant galvýtės.*

Rasti 4 pavadinimai, kurių valdomasis pažyminy s i s reikštas sangražinės daiktavardžio formos kilmininku, pvz.: *máudymosi chalãtas, máudymosi kepurãite, máudymosi kelnãitės, máudymosi kostiumėlis.*

Pasitaiko ir naudininko linksniu išreikštũ nederinamũjũ pažyminiũ (20). „Naudininko linksnis vartojamas, kai norima pabrėžti daikto paskirtĩ“ (Auksoriũtė 1996, 47), pvz.: *batũkai mergãitėms, kėlnės berniũkams, kėlnės mergãitėms, kepurýtė mergãitei, kepurýtė naujãgimiui, kombinezõnas berniũkui, kombinezõnas mergãitei, kombinezõnas naujãgimiams, komplektũkas berniũkams, komplektũkas mergãitei, kostiumėlis kũdikiams, kostiumėlis mergãitei, striukýtė mergãitei.* Dalis pavadinimũ (6) yra keistini, nes apibũdinant daikto rũšĩ naudininkas nevartojamas; vartojamas rũšinis bũdvardis, pvz: *batũkai vãsarai* = vasariniai batukai, *komplektũkas pavãsariui* = pavasarinis komplektukas, *komplektũkas vãsarai* = vasarinis komplektukas, *pirštĩnýtės rũdeniui* = rudeninės pirštĩnýtės, *pirštĩnýtės žiėmai* = žieminės pirštĩnýtės. *Batũkai krikštỹnom*s keistini į krikšto batukai.

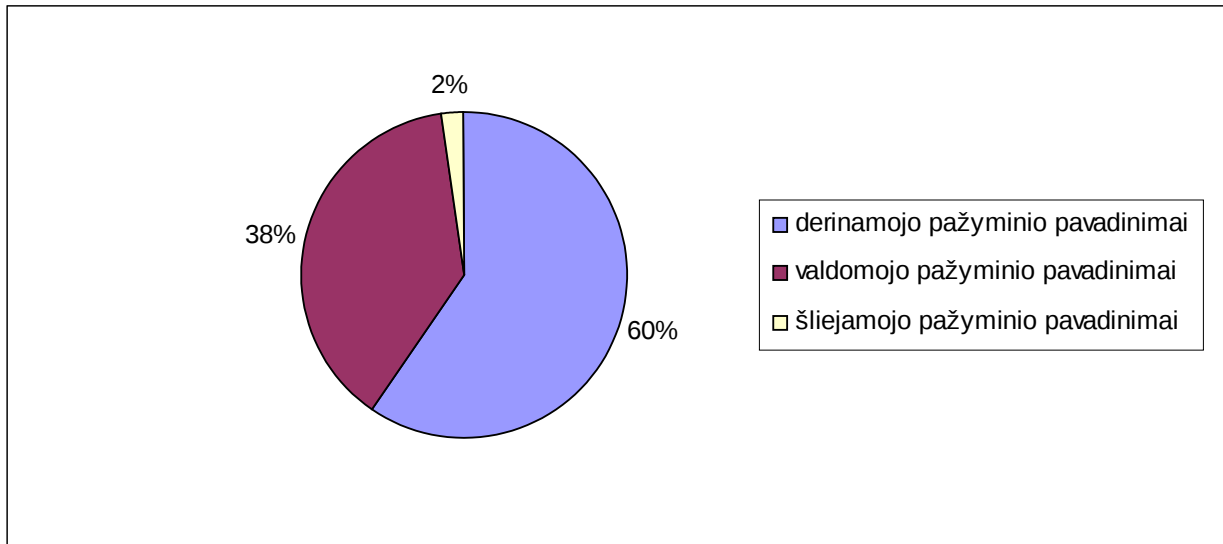
Vienas pavadinimas (*maikũtė mergãitei*) neteiktinas vartoti, nes jĩ sudaro svetimybė. Lietuviškas pavadinimo pakaitas – *marškinėliai mergãitei.*

Šliejimas – tai „gramatinis ryšys, kai šalutinis dėmuo su pagrindiniu dėmeniu susijęs reikšme. Šliejimo forma savarankiška, neišreikšta kaitybos afiksu“ (Kvašytė 2005, 65).

K. Gaivenis yra pastebėjęs, kad „šliejamojo pažyminio sudėtiniai terminai sudaryti iš dviejũ dėmenũ, daugelio mokslo sričių terminijoje vartojami žymiai rečiau negu derinamojo ar valdomojo pažyminio sudėtiniai terminai“ (Gaivenis 1975, 64).

Vaikũ aprangos pavadinimũ, sudarytũ šliejimo ryšiu, rasta mažiausiai (4, arba 1,13 %): *mãksi sijõnas, mini sijõnas, kimonò apsiaũstas, kimonò švãrkas, máudymosi chalãtas, máudymosi kepurãite, máudymosi kelnãitės, máudymosi kostiumėlis.*

Dvižodziũ vaikũ aprangos pavadinimũ pasiskirstymas matyti diagramoje (žr. 4 pav.)

4 pav. Dvižodžiai vaikų aprangos pavadinimai

4.1.2. Trižodžiai aprangos pavadinimai

Trižodžių pavadinimų, palyginti su dvižodžiais, yra žymiai mažiau (iš viso 64, arba 18,08 % visų sudėtinių pavadinimų). Jų galima išskirti tris būdingus tipus⁹.

Pirmam tipui priskirtini tie trižodžiai pavadinimai, kurių prie valdomojo pažyminio dvižodžio termino yra pridėtas dar vienas pažyminys (15), pvz.: *lengvì auliniai bñtai, laĩsvas platus páltas, elástinès spòrtinès kèlnès, spòrtiniai berankòviai marškinėliai, truĩmpas vilnònis švarkėlis, vaĩkiškos kùmštinès pĩrštìnès, mēgztas vaĩkiškas batùkas* ir kt.

Antram tipui priklauso trižodžiai pavadinimai, kurių sudėtinį nederinamąjį pažyminį sudaro dvižodis valdomojo pažyminio pavadinimas (28), pvz.: *baliòno siluèto sijònas, cigarètès fòrmos kèlnès, dviejũ daliũ kostiùmas, klasikìnio stiliaus kelnáitès, plonòs mēdvilnès kostiumėlis, marškiniũ pavidalo suknėlė* ir kt.

Trečio tipo trižodžių pavadinimų sudėtinį nederinamąjį pažyminį sudaro dvižodis derinamojo pažyminio pavadinimas (13), pvz.: *spòrtinio kostiùmo kèlnès, spòrtinio kostiùmo švarkėlis, labai truĩmpas sijònas, velvètinès kèlnès berniùkams, velvètinès kèlnès mergáitėms* ir kt. 8 šio tipo pavadinimų nederinamieji pažyminiai eina po pažymimųjų žodžių, pvz.: *marškinėliai ilgomis rankòvėmis, marškiniã trumpomis rankòvėmis, megztinis apvalià iškirptė, megztinis*

⁹ Sudėtinių trižodžių terminų tipai skiriami remiantis S. Keinio straipsniu „Maironis ir mūsų literatūros mokslo terminologija“ (*Terminologija* 9, Vilnius, 2002, 46–49.)

áukštu kaklù, palaidìnè áukšta apýkakle, palaidìnè átviru kaklù, palaidìnè U fòrmos iškirptè, sijõnas žemiaũ kèliu.

Pasitaiko trižodžių pavadinimų su prielinksniais (15), pvz.:

- 1) su + įnagininkas (10): *apatiniai marškinėliai sù petnešėlėmis, atlasiniai batukai sù raištėliais, kepurýtè megztà sù snapeliù, kostiùmas sù dveiliù užsegimù, páltas sù kailiniais apsiuvaĩs, páltas sù kailiniù pãmušalu, páltas sù káilio pãmušalu, švažkas sù dveiliù užsegimù, vaĩkiški batėliai sù sagomìs;*
- 2) i + galininkas (3): *ĩ ãpačiq platėjancios kėlnės, ĩ ãpačiq siaurėjančios kėlnės, platėjantis ĩ ãpačiq sijõnas;*
- 3) iki + galininkas (2): *kójinè ikì pùsès blauzdõs, vieneĩlis páltas ikì kèliu.*

Kepurè sù snapeliù iš velvèto – tai aprangos pavadinimas, sudarytas su dviem prielinksniais (sù ir iš).

Šiltà kepurè žiẽmai yra keistina į žieminè šilta kepurè, nes apibūdinant daikto rūšį naudininkas nevertojamas.

Dviejų trižodžių pavadinimų su prielinksniais žodžių tvarka yra atvirkštinè, pvz.: *kepurýtè megztà sù snapeliù, platėjantis ĩ ãpačiq sijõnas*. Tai taip pat klaida.

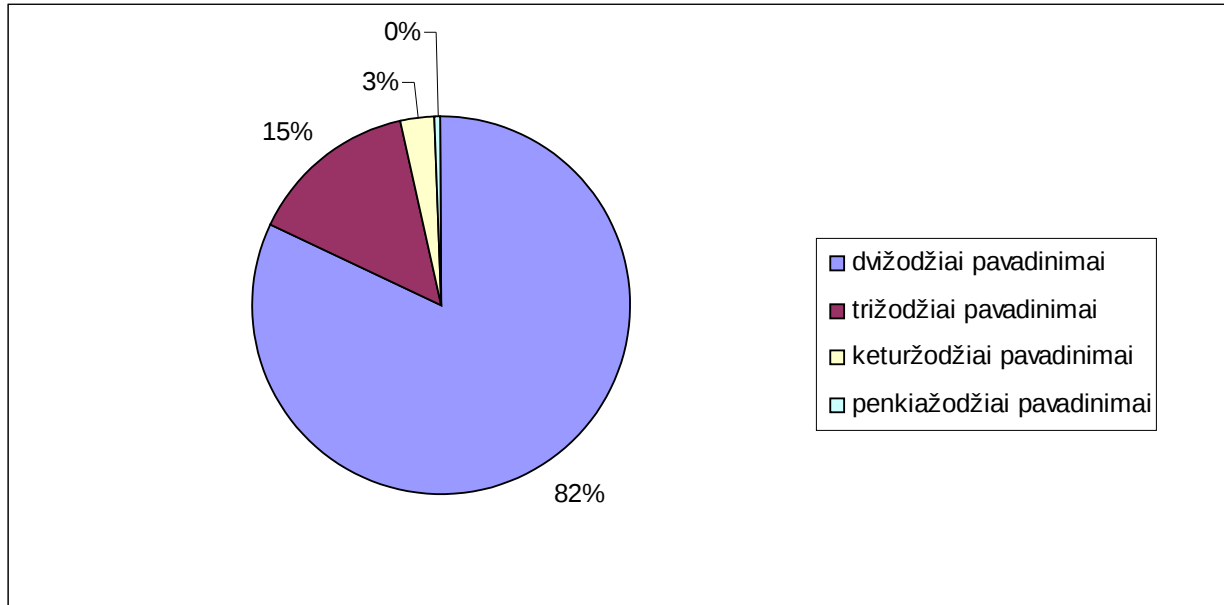
4.1.3. Daugiažodžiai aprangos pavadinimai

Buvo išrinkta 14 sudétinių daugiažodžių pavadinimų, jie sudaro 39,55 % visų sudétinių pavadinimų.

Keturžodžių pavadinimų yra 12, arba 3,39 % visų sudétinių pavadinimų. Dalis pavadinimų yra sudaryta su įvairiais prielinksniais (4), pvz.: *sijõnas sù dideliù užmetimù prėkyje, vaĩkiška kepuráitè, surišamà põ kaklù, pūstos kėlnės bè paraukimù tiẽs júosmeniu, trumparankõviai apatiniai marškiniaĩ bè apýkaklès*. 2 keturių žodžių pavadinimus sudaro trižodžiai terminai su prie jų pridėtais pažyminiais, pvz.: *berankóvè trumpà trikotážinè palaidìnè, spòrtiniai trumpomìs rankóvémis marškinėliai*. Kitų 6 keturžodžių pavadinimų gramatinè sandara yra įvairi, pvz.: *dviejũ daliũ máudymosi kostiùmas, geraĩ mãtomi įspėjamieji drabùžiai, dviejũ daliũ máudymosi kostiumėlis, megztinis V pavídalo kãklo iškirptè, šõkių vakarėliui skiriamà suknėlè, trijũ ketvĩrčių apatinès kėlnės*.

Rasti 2 penkiažodžiai pavadinimai: *trušpas leŅgvas páltas reglāno rankóvemis, pažēminto liemeňš Ņ āpačiq platējančios kēlnēs.*

Aptariant sudētinių vaikų aprangos pavadinimų sandaros analizę, pateikiama diagrama (žr. 5 pav.), kurioje parodytas pavadinimų pasiskirstymas pagal dėmenų skaičių.

5 pav. Sudėtiniai vaikų aprangos pavadinimai

4.2. Sudėtiniai aprangos pavadinimai kilmės aspektu

Sudėtiniai pavadinimai paprastai sudaromi savo kalbos žodžių junginių pavyzdžiu, tačiau jų dėmenys būna įvairios kilmės. Čia atskirai aptariami kiekvienos rūšies sudėtiniai terminai juos sudarančių dėmenų kilmės atžvilgiu.

4.2.1. Dvižodžiai aprangos pavadinimai

Iš visų sudėtinių vaikų aprangos pavadinimų gausumu išsiskiria dvižodžiai pavadinimai (354). Pagal dėmenis jie gana įvairūs (žr. 1 lentelę).

Pavadinimų su lietuviškais dėmenimis rasta 176 (49,72 %), pvz.: *apatiniai marškiniai, kailinė kepurė, odinė striukė, plėčios kėlnės, siaūros kėlnės, spalvota skarėlė, viršutiniai*

marškiniai, žieminės pirštinės, lininiai batėliai, naktiniai baltiniai ir kt. Šioje grupėje vyrauja pavadinimai, kurių šalutinis dėmuo yra išreikštas būdvardžiu (94). Pagal šalutinių dėmenų raišką skirtinos šių tipų grupės:

- 1) pavadinimai, kurių šalutinis dėmuo išreikštas įvardžiuotiniu arba neįvardžiuotiniu kokybiniu būdvardžiu (39), pvz.: *plėčios kėlnės, siaūros kėlnės, pirštūotos pirštinės, trumpas lietpaltis, ilgà liemėnė, ilgà kójinė, ilgókas švarkas, vilnėnė skarà, pùsilgės kójinės, laisvas apsiaūstas, šiltà kepūrė, standžioji skrybėlė* ir kt. „Kai būdvardžiais reiškiamos išskiriamosios daiktų ypatybės, vartotinos ne paprastosios, o įvardžiuotinės jų formos“ („Gimtoji kalba“, 2002, 14).
- 2) pavadinimai, kurių šalutinis dėmuo išreikštas santykiniu būdvardžiu (55), pvz.: *apatinės kėlnės, apatiniai baltiniai, kailinė kepūrė, odinė striukė, viršutiniai drabužiai, naktiniai marškiniai, pintinis diržas, vasarinė suknelė* ir kt.

Rasta 30 pavadinimų, kurių šalutinis dėmuo yra išreikštas daiktavardžio kilmininku (*galvės juosta, gėlbėjimo liemėnė, mergaičių drabužiai, jojimo kėlnės, sėulės skrybėlė, namų drabužis, darbo drabužiai* ir kt.), 11 – neveikiamosios rūšies dalyviu (*aptemptà suknelė, aptemptos kėlnės, megztà palaidinė, megzti batėliai* ir kt.), 10 – daiktavardžio naudininku (*kėlnės berniukams, batukai vasarai, pirštinytės rudeniu, striukytė mergaitei* ir kt.).

Rasti 6 sudėtiniai pavadinimai, (*marškiniai-švarkas, suknelė-apatinukas, suknelė-prijuostė* ir kt.); 25 pavadinimai sudaryti su prielinksniu (*kepūrė sù snapeliù, ausinė sù snapeliù, kėlnės sù pėtnešomis, megztinis sù apykakle, skrandà sù gobtuvù, skrybėlė sù snapeliù, striukė sù gobtuvù, suknelė iš lino* ir kt.).

Pavadinimų su lietuvišku ir svetimomis kilmės dėmenimis rasta 138 (38,98 %). Jų yra dviejų rūšių. Pirmų rūšinis dėmuo yra lietuviškas, o pagrindinis – svetimomis kilmės (55), pvz.: *karinė unifòrma, tautinis kostiùmas, darbinis chalàtas, jojamàsis sùrdutas, vandeñs kostiùmas, kepūrė berètė, kailinė pelerinà, kailinis pàltas, siaūras sijònas, žieminiai bātai, ilgas pàltas, vasariniai bātai* ir kt. Antrų rūšinis dėmuo yra svetimomis kilmės, o pagrindinis – lietuviškas (83), pvz.: *klasikinis lietpaltis, džinsiniai drabužiai, kostiuminiai marškiniai, spòrtinė striukė, fėtrinė skrybėlė, frotinės pėdkelnės, trikotàžiniai marškiniai, spòrtinės kėlnės, unifòrminė kepūrė, oficiali suknelė, velvėtinės kėlnės, gabardino apsiaūstas, golfo kepuraitė, rėgbio marškinėliai, smòkingo liemėnė* ir kt.

29 pavadinimai yra su abiem svetimos kilmės dėmenimis, pvz.: *gabardino paltas, tūnika iš velveto, gimnastikos kostiumas, šortai-bermudai, treniruočių kostiumas, baskų beretė, oficialūs kostiumas, karakulinis paltas, nacionālinis kostiumas* ir kt.

9 pavadinimai yra su lietuvišku ir hibridiniu dėmenimis, pvz.: *vaikiška kepuraitė, vaikiški drabužiai, važdiškos kelnės*.

2 pavadinimai su hibridiniu ir tarptautiniu dėmenimis, pvz.: *vaikiškas kombinezonas, sportiška suknelė*.

1 lentelė. **Dvižodžiai aprangos pavadinimai kilmės atžvilgiu**

Pavadinimų tipas	Skaičius (vnt.)	Procentai (%)
Du lietuviški dėmenys	176	49,72
Lietuviškas ir tarptautinis dėmuo	138	38,98
Du tarptautiniai dėmenys	29	8,20
Hibridinis ir lietuviškas dėmuo	9	2,54
Hibridinis ir tarptautinis dėmuo	2	0,56
Iš viso	354	100

4.2.2. Trižodžiai aprangos pavadinimai

Sudėtinius trižodžius pavadinimus (jų rasta 64) sudarančių žodžių kilmės atžvilgiu daugiausia yra sudaryta iš dviejų lietuviškų ir vieno svetimos kilmės dėmens (29, arba 45,31 %), pvz.: *dieninė oficiali apranga, trumpas sportinis švarkėlis, chãki spalvõs kelnės, kelių dalių kostiumas, važdzio fõrmos kelnės, trijų dalių kostiumas, lašvas platūs paltas, lengvi auliniai bãtai, platūs raũktas sijõnas* ir kt. (žr. 2 lentelę).

19 pavadinimų sudaryta su visais lietuviškais dėmenimis pvz.: *trumpõs apatinės kelnės, marškinėliai ilgomis rankovėmis, megztinis áukštu kaklũ, šiltà kepurė žiẽmai* ir kt.

12 pavadinimų sudaryta su lietuvišku ir dviem svetimos kilmės dėmenimis, pvz.: *cigarètės fõrmos kelnės, elãstinės sportinės kelnės, kũgio fõrmos kelnės, klasikinio stiliaus kelnãitės, mõrkos stiliaus kelnės, varpo fõrmos sijõnas, sportinio kostiumo kelnės* ir kt.

3 pavadinimai sudaryti su dviem lietuviškais ir vienu hibridiniu dėmeniu: *vaikiškos kumštinės pīrštinės, mėgztas vaikiškas batukas, vaikiški batėliai sū sagomis*. 1 – su trimis svetimos kilmės dėmenimis: *baliòno siluèto sijònas*.

2 lentelė. **Trižodžiai aprangos pavadinimai kilmės aspektu**

Terminų tipas	Skaičius (vnt.)	Procentai (%)
Du lietuviški ir vienas svetimos kilmės dėmuo	29	45,31
Trys lietuviški dėmenys	19	29,69
Vienas lietuviškas ir du svetimos kilmės dėmenys	12	18,75
Du lietuviški ir vienas hibridinis dėmuo	3	4,69
Trys svetimos kilmės dėmenys	1	1,56
Iš viso	64	100

4.2.3. Daugiažodžiai aprangos pavadinimai

Išrinkta 12 (2,78 % sudėtinių pavadinimų) sudėtinių keturžodžių pavadinimų. Jie daugiausia sudaryti iš lietuviškos kilmės dėmenų (7, arba 58,33 %), pvz.: *gerai mātomi įspėjamieji drabužiai, trijų ketvirčių apatinės kėlnės, trumparankėviai apatiniai marškiniai bė apykaklės* ir kt. (žr. 3 lentelę).

4 pavadinimų dėmenys yra lietuviški ir svetimos kilmės, pvz.: *berankovė trumpà trikotāzinė palaidinė, dviejų dalių mādymosi kostiūmas, sportiniai trumpomis rankovėmis marškinėliai, sijonas sū dideliu užmetimu priėkyje*.

1 pavadinimas sudarytas iš lietuviškų ir hibridinio dėmens – *vaikiška kepuraitė, surišamà pō kaku*.

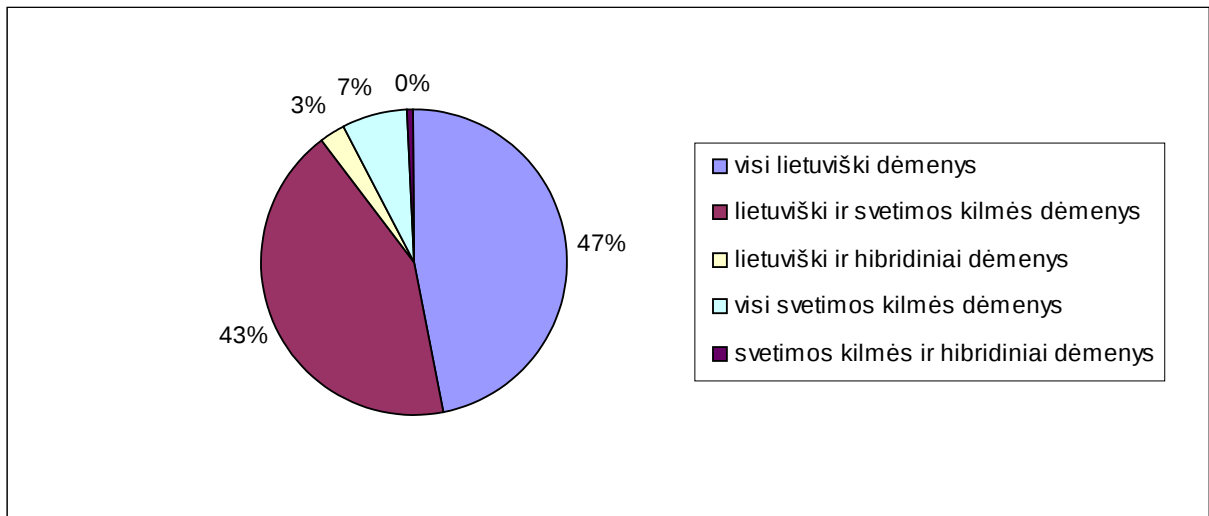
3 lentelė. **Keturžodžiai aprangos pavadinimai kilmės atžvilgiu**

Terminų tipas	Skaičius (vnt.)	Procentai (%)
Lietuviški dėmenys	7	58,33
Lietuviški ir tarptautiniai dėmenys	4	33,33

Lietuviški ir hibridiniai dėmenys	1	8,33
Iš viso	12	100

Rasti 2 sudėtiniai penkiažodžiai pavadinimai (0,56 % sudėtinių pavadinimų): *trušpas lešgvas páltas regláno rankóvémis, pažėminto liemeňs ĩ ápačiq platėjančios kėlnės.*

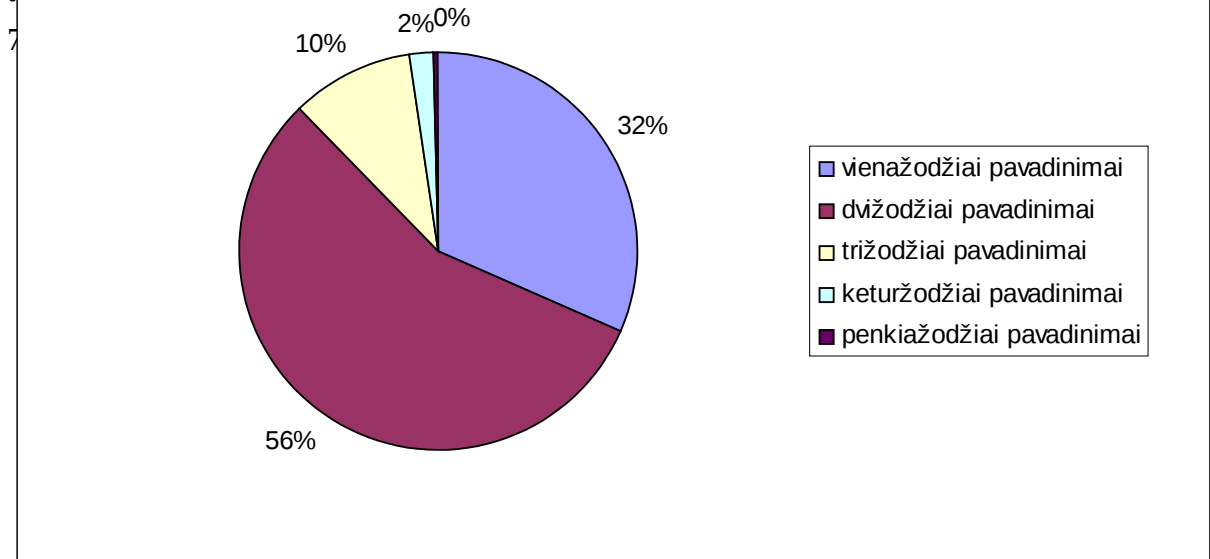
Sudėtinių vaikų aprangos pavadinimų pasiskirstymas juos sudarančių dėmenų kilmės atžvilgiu matyti diagramoje (žr. 6 pav.).

6 pav. Sudėtiniai aprangos pavadinimai

Apibendrinant galima pasakyti, kad didžiąją vaikų aprangos pavadinimų dalį sudaro sudėtiniai pavadinimai (68,25 % rastų pavadinimų), kurie yra įvairūs tiek sandaros, tiek kilmės atžvilgiu. Sandaros atžvilgiu daugiausia vartojama dvižodžių žodžių valdomojo ir derinamojo pažyminio grupės pavadinimų. Kitų rūšių – trižodžiai ir daugiažodžiai – sudėtiniai pavadinimai yra retesni. Sudėtiniai pavadinimai pasižymi prielinksniu konstrukcija, gausia ir gramatinės sandaros

atžvilgiu (žr. 7 pav.).

7 pav. **Aprangos pavadinimai sandaros aspektu**

5. SINONIMINĖ APRANGOS PAVADINIMŲ RAIŠKA

Vaikų aprangos pavadinimuose gausu vientisinių ir sudėtinių pavadinimų dėmenų sinoniminės ir variantinės raiškos atvejų (rasti 156 sinonimai, 24,64 % vaikų aprangos pavadinimų). Sinonimai skirstomi į vienažodžius ir sudėtinius.

Vienažodžių pavadinimų sinonimija. Rasta 90 vienažodžių aprangos pavadinimų, turinčių sinonimų. Terminų sinonimų eilutes sudaro nuo dviejų iki penkių pavadinimų (iš viso sudarytos 32 sinonimų eilutės). Daugiausia yra dvinarių (19, arba 68,75 % sinonimų eilučių) sinonimų eilučių. Trinarių ir keturnarių sinonimų yra po 4 (po 12,5 % sinonimų eilučių), o penkianarių 2 (6,25 % sinonimų eilučių) sinonimų eilutės.

Vienų sinonimai yra vienažodžiai lietuviški, pvz.: *mautinùkės, pėdkėlnės; kurpáitės, laivùtės, laivėliai; šlepėtės, šliūrės* ir kt.; kitų – tarptautiniai, pvz.: *bluzònas, bliuzònas; bleizeris, blèzeris; eilutė, kostiùmas, komplèktas, rinkinỹs; švarkėlis, žakėtas* ir kt. Pasitaikė svetimybų, kurių sinonimai lietuviški žodžiai, pvz.: *bliuzėlė, palaidinukė; raitūzai, reitūzai, glaudinės; gėtrai, āntbačiai, blauzdinės.*

Kai kurių vienažodžių vaikų aprangos pavadinimų sinonimai yra sudėtiniai pavadinimai. Vienų pavadinimų sinonimai yra lietuviški žodžiai, pvz.: *ausinė, šiltà kepūrė; odinukė, odinė striukė; apatinukės, apatinės kėlnės; tinklinukai, tinkliniai marškiniai; jūrinikė, jūrininko palaidinė* ir kt.; kitų sinonimus sudaro svetimės kilmės žodžiai, pvz.: *kardigānas, megztinis, megztukas, nertinis;* ir kt.

Rasta ir vienažodžių vaikų aprangos pavadinimų, kurių sinonimai yra svetimybės, pvz.: *bòdis, glaustinukė, liemėnė, aptemptà palaidinukė; kašnė, šālikas, kaklāskarė, kaklājuostė, šālis; máikė, maikūtė, spòrto marškinėliai, spòrtiniai marškinėliai, spòrtinukai.*

Sudėtinių pavadinimų sinonimija. Rasti 66 sudėtiniai aprangos pavadinimai, turintys sinonimų. Terminų sinonimų eilutes sudaro nuo dviejų iki keturių pavadinimų (iš viso sudaryta 31 sinonimų eilutė). Daugiausia yra dvinarių (26, arba 83,87 %) sinonimų eilučių. Trinarių rasta 4 (12,90 % sinonimų eilučių), o keturnarių – 1 (3,23 % sinonimų eilučių) sinonimų eilutės.

Vienažodžiai sinonimai. Kai kurie dvižodžiai aprangos pavadinimai turi vienažodžių sinonimų, kurie yra tarptautiniai žodžiai, pvz.: *mundùras, unifòrminis švārkas; ekipuòtė, spòrto aprangà, spòrtinė aprangà; plāčkėlnės, plāčios kėlnės, šarovārai; brīdžiai, jójamosios kėlnės, jójimo kėlnės, kėlnės iki kėlių; treniruòčių kostiùmas, trèningas; apsisiaučiamà palaidinė,*

pelerinà; jojamàsis sùrdutas, redingòtas; kèlnès sù pètnesòmis, kombinezònas. Rasta ir viena svetimybè: vienbòrtis švažkas, vieneĩlis švažkas.

Rūšinio dèmens sinonimai. Dažniausias tokių sinoniminių pavadinimų atvejis – sinonimiškas būdvardžio priesagos *-inis, -ė* ir priesagos *-iškas, -a* ir daiktavardžio kilmininko vartojimas, pvz.: *darbìniai drabùžiai, dárbo drabùžiai; darbìnis chalàtas, dárbo chalàtas; páltas sù kailiniù pãmušalu, páltas sù káilio pãmušalu; spòrtinë àvalynè, spòrto àvalynè; spòrtinès kelnáitès, spòrto kelnáitès; spòrtinis kostiùmas, spòrto kostiùmas; trikotàžiniai marškiniaĩ, trikotàžo marškinėliai; vaĩzdžiškos kèlnès, vaĩzdžio fòrmos kèlnès, pũstos kèlnès, galifé.*

Vienų pavadinimai turi ir lietuviškų, ir tarptautinių sinonimų, pvz.: *mãksi sijònas, ilgas sijònas; labaĩ trumþpas sijònas, mĩni sijònas; pùsilgès kójinès, gòlfo kójinès.*

Rasti keli įvairių tipų sinonimai, pvz.: *krikšto batùkai, batùkai krikštýnoms; kasdieniniai drabùžiai, kasdiėniai drabùžiai; marškinių pavidalo suknėlė, marškinių tipo suknėlė; cigarètès fòrmos kèlnès, cigãro fòrmos kèlnès; gėlbėjimo liemėnė, gėlbėjimosi liemėnė; T raĩdès fòrmos marškinėliai, T fòrmos marškinėliai, trumparankòviai marškinėliai.*

Pagrindinio dèmens sinonimai. Vartojama dvižodžių aprangos pavadinimų, kurių pagrindinis dèmuo turi sinonimų. Vieni yra lietuviški, pvz.: *gėdulo drabùžiai, gėdulo rùbai; naktiniai drabùžiai, naktiniai baltiniai;* kiti – tarptautiniai, pvz.: *trijų dalių komplèktas, trijų dalių kostiùmas; korsètas sù kelnáitėmis, juosmėnė sù kelnáitėmis.*

6. ANKETOS ANALIZĖ

Buvo paruošta anketa (žr. 3-ą priedą), išdalyta Šiaulių universiteto Technologijos, Socialinės gerovės ir negalės studijų ir Edukologijos fakultetuose. Apklausta 100 įvairių kursų dieninio skyriaus studentų.

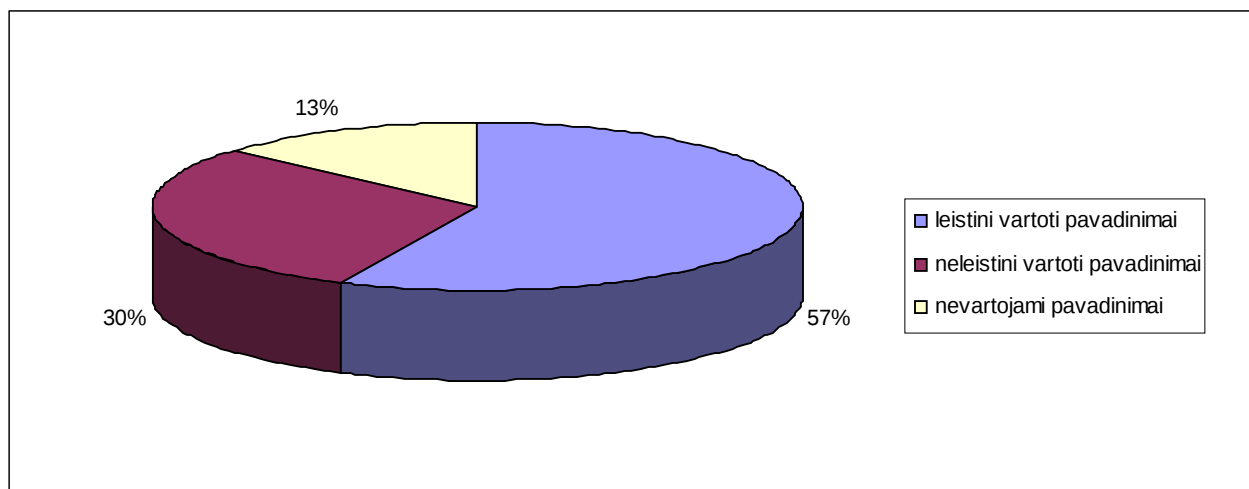
Anketos tikslas – išsiaiškinti, kurie žodžiai yra vartojami kalboje, ar vis dar vartojamos svetimybės, ar jos keičiamos taisyklingais lietuvių kalbos žodžiais.

Anketoje yra keletas žodžių, kurie – tik aprangos detalės (pvz.: *apykablė – kalniėrius; apklōtas – adejālas, adijālas; ātvartas – klēpas; bātraištis – šniūrkas, šniūras; įleistinė kišėnė – prakirptā kišėnė; įsiūtinė rankóvė – statýta rankóvė; iškiřptė – dekolťė; kāspinas – bāntas; kaspinēlis – bantūkas; klōstė – fōlda, fōldas, fālda, fāldas, kvālda, kvāldas, kvólda, kvóldas; rankógalis – mankėtas, mankiėtas, manžėtas; rauktinūkas – volānas, fālbāna, fālbānas, fālbōna, fālbōnas, kvalbāna, kvalbānas, kvalbōna, kvalbōnas; statī apýkablė – stōvė, apýkablė–stōvas, stōika, stōikė*). Anketoje jie vartojami, nes bendrinėje kalboje turi keletą neteiktinų vartoti pakaitalų ir norima išsiaiškinti, kurie žodžiai vartojami dažniausiai.

Pirmasis anketos žodis yra taisyklingas, o kai kuriais atvejais ir antrasis, pvz.: *ausinė, šiltā kepūrė; maudomūkas, máudymosi kostiumėlis; mundūras, mundýrius; pakuūnis, pakuūnė*. (žr. 2 priedą). Gauti rezultatai lentelėje pateikiami pagal dažniausiai vartojamo taisyklingo termino dažnumą (nuo 100 mažėjančia tvarka).

Atsakymai rodo (jų iš viso 6391), kad dažniausiai respondentų pasirinktas pirmasis pavadinimas, jis kalboje tinkamas vartoti, todėl galima teigti, kad studentai šneka taisyklingai. Kiti duomenys rodo, kiek yra pasirinkta vartoti kitų terminų, kiek apskritai nevartojama.

Daugiausia (3635, arba 56,88 % atsakymų) respondentų pasirinktų pavadinimų yra tokių, kurie leistini vartoti bendrinėje kalboje (pvz.: *kostiūmas, liemėnė, pėdkelnės, sijōnas, marškiniaĩ, trikò, kāspinas, liėtpaltis, krepšinio bātai, kailiniaĩ, striūkė, kaspinēlis, rankógalis, kepūrė sū snapeliū, palaidinūké, aulinūkai, kaklāraištis, auliniai bātai, palaidinė, apatinės kėlnės*), neleistinų vartoti (pvz.: *tāpkės, máikė, kapišōnas, adijālas, čėškės, kablūkas, gėtrai, bliuskūtė*) – mažiau (1907, arba 29,84 % atsakymų). Taip pat buvo pavadinimų (849, arba 13,28 % atsakymų), kurie visiškai nevartojami respondentų (pvz.: *kāiliabačiai, ātvartas, dvieīlis švāřkas, tamprės, vieneīlis švāřkas, įsiūtinė rankóvė, juosmėnė sū kelnāitėmis, įleistinė kišėnė, raitūžai, užkuūnis, kaklāskarė, klōstė, veltiniai*) (žr. 8 pav.).

8 pav. Respondentų pasirinkti pavadinimai

Respondentų daugiausia pasirinkti bendrinėje kalboje neleistini vartoti žodžiai: *tāpkės*, *máikė*, *kapišonas*, *adijālas*, *čėškės*, *kablūkas*, *gėtrai*, *bliuskūtė*. Jie kalboje yra keičiami taisyklingais aprangos pavadinimais.

Vietoj nevarotinos svetimybės *tāpkės* vartotini lietuviški pakaitai šlepėtės, šliūrės („Kalbos patarimai“ 2005, 110). *Tāpkės* yra įtrauktos į *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašą* (prieiga per internetą: <<http://www.vlkk.lt/lit/klaidos/zodyno1.html>>).

Nevartotinos svetimybės *máikė* lietuviški pakaitai mārškė; marškinėliai (ten pat, 75).

Svetimybės *kapišonas* lietuviški atitikmenys: gobtūvas, gaubtūvas, vaurà. Iš pateiktų atitikmenų bendrinės kalbos vartosenoje labiausiai prigijęs gobtūvas (ten pat, 63).

Adijālas keičiamas žodžiu apklōtas (ten pat, 16). *Adejālas* yra įtrauktas į *Didžiųjų kalbos klaidų sąrašą* (prieiga per internetą: <<http://www.vlkk.lt/lit/klaidos/zodyno1.html>>).

„Vaikų darželiuose vaikai sportuoja, šoka apsiavę tam tikrais lengvais batukais, vadinamosiomis *čėškėmis*. Paprastai keičiama dvižodžiu junginiu gimnastikos batėliai. Galima siūlyti ir naujadarą *čėžūtės*, nes šie bateliai aunantis ir bėgiojant *čėža*“ („Gimtoji kalba“ 1993, 14).

Kablūkas keičiamas lietuviškais pakaitais kulniūkas, kulnėlis; pakulnis („Kalbos patarimai“, 2005, 62).

Svetimybės *gėtrai* lietuviški atitikmenys: kėlninės (pėdkelnės be pėdelių); pėdkelnės; ėntbačiai; blauzdinės (ten pat, 53).

„Kalbos patarimų“ ketvirtoje knygelėje „Leksika: skolinių vartojimas“ (2005, 32) *bliuzėlė*, *bliuskėlė*, *bliuskūtė* vertinami kaip dėl hibridinės darybos vengtini vartoti žodžiai. Teikiamas lietuviškas pakaitas palaidinùkė.

Dažnai pasirinkti ir bendrinėje kalboje leistini vartoti žodžiai: *šòrtai*, *trėningas*, *spòrtbačiai*.

Vartotinas tarptautinis žodis *šòrtai*, trumpos vasarinės, sportinės kelnės („Tarptautinių žodžių žodynas“ 2005, 721). J. Pričinausko „Aprangos žodyne“ (2002, 123) teikiamas ir lietuviškas *šòrtų* sinonimas, plg. *truėpės*, *šòrtai* (angl. *short pants* pl; vok. *kurze Hose* f; pranc. *pantalon* m, *court*, *short* m; rus. *брюки-шорты*, *короткие брюки*, *шорты*). Galimi ir kiti atitikmenys: pùskelnės, trumpākelnės ir kt. Pabrėžtina, kad „Kalbos patarimų“ knygelėje „Leksika: skolinių vartojimas“ (2005, 107) žodis *šòrtai* ir lietuviški pakaitai trumpākelnės, *truėpės* vertinami kaip lygiaverčiai normos variantai.

Trėningas (treniruočių drabužis, sportininko kostiumas) yra vartotinas žodis, jis teikiamas „Tarptautinių žodžių žodyne“ (2005, 755).

Spòrtbačiai yra leistinas vartoti bendrinėje lietuvių kalboje žodis.

Atlikus anketos analizę galima teigti, kad studentai kalba taisyklingai, retai vartoja svetimybės, o keletas studentų jų visai nevarvoja.

IŠVADOS

- 1) Iš Juozo Priečinausko „Lietuvių–anglų–vokiečių–prancūzų–rusų kalbų aprangos žodyno“ (2002), „Sporto terminų žodyno“ (2002), „Aiškinamojo tekstilės terminų žodyno“ (2001), „Tekstilinio aiškinamojo žodyno“ (prieiga per internetą <<http://lt.texsite.info/Prad%C5%BEia>>) ir vaikų aprangos internetinio puslapio (<<http://www.vaikuapranga.lt/>>) išrinkti 633 vaikų aprangą įvardijantys žodžiai ir žodžių junginiai. 566 (89,41 %) pavadinimai sutampa su suaugusiųjų aprangos pavadinimais; 67 pavadinimai (10,59 %) skiriasi, pavadina tik vaikų aprangą, pvz.: *kūdikio kepuraitė, kombinezonas berniukui, mautinukai, kepuraitė su bušbulu, vaikiška kepuraitė surišama po kaklū, mėgžti vaikiški batukai, šliaužtinukai, vaikiški batėliai su sagomis* ir kt.
- 2) Vienažodžiai vaikų aprangos pavadinimai sudaro apie 31,75 % rastų pavadinimų. Daugiau kaip pusė jų (114, arba 56,72 %) – yra lietuviškos kilmės. Kiti vienažodžiai vaikų aprangos pavadinimai pasiskirsto taip: 10 (4,97 %) (*bātai, klūmpės, paltas, peteliškė, sijonas, suknià, šālikas, šālis, šliūrės, šālmas*) – tikrieji skoliniai, 69 (34,33 %) – tarptautiniai žodžiai. 8 (3,98 %) svetimybės (*bliuzėlė, bōdis, būcai, kašnė, máikė, maikūtė, raitūzai, reitūzai*) vartojamos kaip vaikų aprangos pavadinimai.
- 3) Daugumą aprangos pavadinimų yra dariniai (iš viso rasti 102 dariniai, arba 50,75 %). Daugiau nei pusė visų darinių rasta padarytų su priesagomis (80, arba 78,43 %). Vaikų aprangai būdingi pavadinimai su priesagomis dažniau yra vedami iš daiktavardžių. Buvo išrinkti 4 pavadinimai (3,92 % visų darinių), kurie padaryti galūniniu būdu (*glauždės, striukė, tamprės, trūmpės*). Vaikų aprangos terminų, sudarytų su priešdėliais, rasta 2 (1,96 % visų darinių): (*āntbačiai* ir *añtkrūtis*). Sudurtinių terminų yra daugiau negu galūninių ir priešdėlinių (16), jie sudaro 15,68 % visų darinių.
- 4) Didžiąją vaikų aprangos pavadinimų dalį sudaro sudėtiniai pavadinimai (432, arba 68,25 % visų rastų pavadinimų), kurie yra įvairūs tiek sandaros, tiek kilmės atžvilgiu. Iš visų sudėtinių vaikų aprangos pavadinimų gausumu išsiskiria dvižodžiai pavadinimai (354). Pavadinimų su lietuviškais dėmenimis rasta 176 (49,72 %). Didesnė dvižodžių pavadinimų dalis (210, arba 59,32 %) yra derinamojo pažyminio, o kiti – valdomojo (140, arba 39,55 %) ir šliejamojo (4, arba 1,13 %) pažyminio žodžių junginiai. Trižodžių pavadinimų palyginti su dvižodžiais yra žymiai mažiau (iš viso 64 pavadinimai, t. y. 18,08 % visų

sudėtinių pavadinimų). Sudėtinius trižodžius pavadinimus (jų rasta 64) sudarančių žodžių kilmės atžvilgiu daugiausia pavadinimų yra sudaryta iš dviejų lietuviškų ir vieno svetimės kilmės dėmens (29, arba 45,31 %). Sudėtiniai keturžodžiai pavadinimai vaikų aprangoje vartojami negausiai, rasta jų 12 (2,78 % visų sudėtinių pavadinimų). Jie daugiausia sudaryti iš lietuviškos kilmės dėmenų (7, arba 58,33 %). Buvo išrinkti 2 sudėtiniai penkiažodžiai pavadinimai (0,56 % visų sudėtinių pavadinimų). *truõpas leõgvas pãltas reglãno rankóvémis, pažẽminto liemeõs ã õpaçiã platéjançios kélneõs*.

- 5) Vaikų aprangos pavadinimuose gausu vientisinių ir sudėtinių pavadinimų dėmenų sinoniminės raiškos atvejų (rasti 156 sinonimai, arba 24,64 % visų vaikų aprangos pavadinimų). Iš viso sudarytos 65 sinonimų eilutės. Daugiausia yra dvinarių (45, arba 69,23 %) sinonimų eilučių.
- 6) Anketoje respondentai daugiausia (3635, arba 56,88 % visų atsakymų) pasirinko terminus, kurie yra leistini vartoti (*kostiùmas, liemẽnẽ, pėdkelnės, sijõnas, marškiniaĩ, trikò, kãspinas, líetpaltis, krepšinio bãtai, kailiniaĩ, striùkẽ*), neleistinių vartoti – mažiau (1907, arba 29,84 % visų atsakymų). Taip pat buvo pavadinimų (849, arba 13,28 % visų atsakymų), kurie respondentų visiškai nevartojami (*kãiliabaçiai, õtvartas, dvieõlis õvaõkas, tamprès, vieneõlis õvaõkas, ãsiùtinẽ rankóvẽ, juosmẽnẽ sù kelnáitémis, ãleistinë kiõšẽnẽ, raitũzai, užkũlnis, kablãskarẽ, klõstẽ, veltiniai*). Respondentų daugiausia pasirinkti bendrinėje kalboje neleistini vartoti žodžiai: *tãpkės, máikẽ, kapiõõnas, adijãlas, çèškės, kablùkas, gètrai, bliuskùtẽ*. Jie kalboje yra keičiami taisyklingais aprangos pavadinimais.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

ŠALTINIAI

Aiškinamasis tekstilės terminų žodynas. Sudarė Ričardas Čiukas ir kt. Kaunas, 2001. ISBN 9955-09-106-1.

PRIČINAUSKAS, Juozas. *Lietuvių–anglų–vokiečių–prancūzų–rusų kalbų aprangos žodynas*. Vilnius, 2002. ISBN 9986-467-55-1.

Sporto terminų žodynas. T. 1. 2-asis patais. ir papild. leid. Parengė Stanislovas Stonkus. Kaunas, 2002. ISBN 9986-569-71-2.

Tekstilinis aiškinamasis žodynas [interaktyvus]. [žiūrėta 2012 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lt.texsite.info/Prad%C5%BEia>>.

Vaikų aprangos internetinis puslapis [interaktyvus]. [žiūrėta 2012 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vaikuapranga.lt/>>.

LITERATŪRA

AUKSORIŪTĖ, Albina. Sudėtinių terminų vartosenos netikslumai. *Terminologija* 3. Vilnius, 1996. p. 47–49. ISSN 1392-267X.

Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. 4-asis leid. Vyr. red. Stasys Keinys. Vilnius, 2000. ISBN 5-420-01242-1.

GAIVENIS, Kazimieras. Kalbiniai ir loginiai terminų reikalavimai. *Terminologija* 3. Vilnius, 1996. p. 26–38. ISSN 1392-267X.

GAIVENIS, Kazimieras. Keletas minčių apie terminų standartizaciją. *Terminologija* 2. Vilnius, 1995. p. 6–10. ISSN 1392-267X.

GAIVENIS, Kazimieras. *Lietuvių terminologija: teorijos ir tvarkybos metmenys*. Vilnius, 2002. ISBN 9986-668-43-3.

GAIVENIS, Kazimieras. Dvižodžiai sudėtiniai terminai dabartinėje lietuvių kalboje. *Lietuvių kalbotyros klausimai*. T. XVI. Vilnius, 1975.

Klausimų kraitelė. *Gimtoji kalba*. 1993, Nr. 4–5. p. 12–16. ISSN 0868-5134.

Klausimų kraitelė. *Gimtoji kalba*. 2002, Nr. 7–8. p. 14–16. ISSN 0868-5134.

JAKAITIENĖ, Evalda. *Lietuvių kalbos leksikologija*. Vilnius, 1980.

JAKAITIENĖ, Evalda; LAIGONAITĖ, Adelė; PAULAUŠKIENĖ, Aldona. *Lietuvių kalbos morfologija*. Vilnius, 1976.

Kalbos patarimai. Vilnius, 2005. (Kalbos ugdymo programa). ISBN 5-420-01490-4. Kn. 4: Leksika: 1. Skolinių vartojimas (svetimybės, tarptautiniai žodžiai) / [autorė ir sudarytoja Danguolė Mikulėnienė] – 2005. ISBN 5-420-01582-X.

KEINYS, Stasys. *Bendrinės lietuvių kalbos žodžių daryba*. Šiauliai, 1999. ISBN 9986-38-165-7.

KEINYS, Stasys. *Dabartinė lietuvių terminologija*. Vilnius, 2005. ISBN 9955-704-01-2.

KEINYS, Stasys. Maironis ir mūsų literatūros mokslo terminologija. *Terminologija* 9. Vilnius, 2002. p. 26–54. ISSN 1392-267X.

KVAŠYTĖ, Regina. *Mokomasis terminologijos žodynelis*. Šiauliai, 2005. ISBN 9986-38-600-4.

Lietuvių kalbos etimologijos žodyno duomenų bazė [interaktyvus]. [žiūrėta 2012 m. gegužės 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://etimologija.baltnexus.lt/>>.

LKG – *Lietuvių kalbos gramatika: fonetika ir morfologija* (daiktavardis, būdvardis, skaitvardis, įvardis). T 1. Vilnius, 1965.

MASTEIKAITĖ, Vitalija. *Vaikiškų drabužių konstravimas: mokomoji knyga*. Kaunas, 1999. p. 5.

PACEVIČIŪTĖ, Alvyda; STATAUSKIENĖ, Loreta; GEDMANTIENĖ, Edita. *Darbai su audiniu, siūlais, verpalais: drabužių kultūra: vadovėlis V–VIII klasei*. Kaunas, 2000. ISBN 5-430-02959-9.

RIMKUVIENĖ, Vida. *Mamai ir mažyliui*. Kaunas, 1995. ISBN 9986-520-28-2.

SABALIAUSKAS, Algirdas. *Lietuvių kalbos leksika*. Vilnius, 1990. ISBN 5-420-0035-X.

SNUKIŠKYTĖ, Genovaitė. *Mergaičių drabužių konstravimas: mokomasis leidinys*. Vilnius, 1998. ISBN 9986-9076-2-4.

Tarptautinių žodžių žodynas. 4-asis leid. Sudarytojai Aldona Bendorienė, Virginija Bogošienė, Emilija Dagytė ir kt. Atsakomasis redaktorius Algimantas Kinderys. Vilnius, 2005. ISBN 9955-08-100-7.

Valstybinė lietuvių kalbos komisija (Didžiosios klaidos: neteiktinos svetimybės ir jų dariniai) [interaktyvus]. [žiūrėta 2010 m. vasario 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vlkk.lt/lit/lt/klaidos/zodyno1>>.

Valstybinė lietuvių kalbos komisija (Didžiosios klaidos: nevertotinos naujosios svetimybės) [interaktyvus]. [žiūrėta 2012 m. kovo 01 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.vlkk.lt/lit/lt/klaidos/zodyno2>>.

VĖŽELIENĖ, Lina; ZUBIENĖ, Eglė. Individualioji psichologija. A. Adleris ir mada [2008-07-24] [interaktyvus]. [žiūrėta 2012 m. vasario 06 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2008-07-24-lina-vezeliene-egle-zubiene-individualioji-psichologija-a-adleris-ir-mada/31082/print>>.

VLE – *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. T. 5. Vilnius, 2004. p. 108–112. ISBN 5-420-01532-3.

VLE – *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. T. 6. Vilnius, 2004. p. 377–378. ISBN 5-420-01545-5.

ŽIDONYTĖ, Violeta. *Dizainas II: vadovėlis XI–XII klasei*. 1-asis leid. Kaunas, 2002. ISBN 5-430-03439-8.

SANTRAUKA

Visa apranga skirstoma į vyrų, moterų, jaunuolių ir vaikų aprangą, yra ir bendrų aprangos pavadinimų. Bakalauro darbe aptarti vaikų aprangos pavadinimai (kilmė, daryba, sudėtis) ir jų vartoseną.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti ir aptarti vaikų aprangos pavadinimų vartoseną. Siekiant išsiaiškinti vaikų aprangos pavadinimų vartojimo ypatumus, keliami tokie **uždaviniai**: 1) išrinkti vaikų aprangos pavadinimus; 2) suskirstyti juos pagal sudėtį; 3) išanalizuoti pagal reikšmę ir kilmę; 4) aptarti vientisinių pavadinimų darybą ir sudėtinių pavadinimų sandarą; 5) aptarti sinoniminiuos pavadinimus; 6) parengti anketas ir atsakymus išanalizuoti.

Vienažodžiai vaikų aprangos pavadinimai sudaro apie 31,75 % rastų pavadinimų. Daugiau kaip pusė jų (114, arba 56,72 %) – yra lietuviškos kilmės. Didžioji dalis vienažodžių aprangos pavadinimų yra dariniai (iš viso rasti 102 dariniai, arba 50,75 %).

Daugumą aprangos pavadinimų sudaro sudėtiniai pavadinimai (432, arba 68,25 % visų rastų pavadinimų), kurie yra įvairūs tiek sandaros, tiek kilmės atžvilgiu. Iš visų sudėtinių vaikų aprangos pavadinimų gausumu išsiskiria dvižodžiai pavadinimai (354). Trižodžių pavadinimų, palyginti su dvižodžiais, yra žymiai mažiau (iš viso 64 pavadinimai, t. y. 18,08 % visų sudėtinių pavadinimų). Sudėtiniai keturžodžiai pavadinimai vaikų aprangoje vartojami negausiai, rasta jų 12 (2,78 % visų sudėtinių pavadinimų). Jie dažniausia sudaryti iš lietuviškos kilmės dėmenų (7, arba 58,33 %). Buvo išrinkti 2 sudėtiniai penkiažodžiai pavadinimai (0,56 % visų sudėtinių pavadinimų).

Anketoje respondentai daugiausia (3635, arba 56,88 % visų atsakymų) pasirinko terminus, kurie yra leistini vartoti (*kostiùmas, liemėnė, pėdkelnės, sijõnas, marškiniaĩ, trikò, kãspinã, liėtpaltis, krepšinio bãtai, kailiniaĩ, striukė*). Respondentų daugiausia pasirinkti bendrinėje kalboje neleistini vartoti žodžiai: *máikė, kapišõnas, adijãlas, gėtrai, bliuskùtė*. Jie turi pakaitus.

All clothing is divided into men's, women's, youth's and children's clothing and common names. In the undergraduate work to discuss the children's clothing names (origin, formation, composition) and their usage.

The aim – to analyze and discuss the children's clothing usage. In order to find children's clothing to the use of features for the following tasks: 1) select the names of the children's clothing; 2) categorize them according to composition; 3) analyzing the meaning and origin; 4) to discuss the integral formation names and titles of complex structure; 5) to discuss synonymous names; 6) to do a questionnaire and to analyze responses.

One-word names of the children's clothing accounts for about 31.75 % of names. More than half of them (114 or 56,72%) – is of lithuanian origin. Most of the clothing, one-word names are derivatives of (total is 102 names of the children's clothing, or 50,75%).

Most of the names of clothing consists of multiple titles (432 or 68,25 % of all names found), which are different in composition and origin. Of all the names of multiple children's clothing abundance distinguished two-word names (354). Three-word names compared to two-word names, is much less (a total of 64 names, or 18,08% of total compound names). Compound names of the children's clothing the names of four words used sparsely, are 12 (2,78 % of the compound names). They usually consist of lithuanian origin of terms (7, or 58,33 %). Was elected two composite five-word names (0,56 % of total compound names).

The questionnaire respondents the majority (3635, or 56,88 % of all responses) chose terms that are permitted to use (suit, vest, tights, skirt, shirts, tights, headband, raincoat, basketball shoes, fur, jacket). Respondents choose the most common language are not allowed to use the words: maikė, hood, adijalas, gaiters, blouse. They have alternatives.

PRIEDAI

1 priedas

VAIKŲ APRANGOS PAVADINIMAI

Anorãkas¹⁰

Ãntbačiai

Añtkrūtiniš

Apatinès kelnáitès

Apatinès kèlnès

Apatiniai baltiniaiã

Apatiniai drabùžiai

Apatiniai marškiniaiã

Apatiniai marškinėliai

Apatiniai marškinėliai sù petnešėlémis

Apatiniai šortukai

Apatinùkas

Apatinùkès

Apsiaũčiamas sijõnas

Apsiaũstas

Apsiaũstas-páltas

Apsiaũstas sù gobtuvù

Apsisiaučiama palaidinë

Aptemptà palaidinùkè

Aptemptà suknėlè

Àptemptos kèlnès

Atlasiniai batùkai

Atlasiniai batùkai sù raištėliais

Auliniai bãtai

Aulinùkai

¹⁰ Anorãkas [Grenlandijos eskimų k. *anoraq*], kailinis, odinis arba drobinis eskimų apdaras su gobtuvu, apsivelkamas per galvą.

Ausinė → šiltà kepùrė¹¹

Ausinė sù snapeliù

Ausinės

Āvalynė

Balerinos batėliai

Baliòno siluèto sijõnas

Baltiniai

Bãskų¹² berètė

Basùtės

Bãtai

Batėliai

Batùkai

Batùkai iš velvèto

Batùkai krikštýnoms

Batùkai mergáitėms

Batùkai vãsarai

Bėgiójimo kėlnės

Berankóvė palaidinùkė

Berankóvė trumpà trikotãžinė palaidinë

Berètė¹³

Berètė sù snapeliù

Bermùdai¹⁴

Berniùkų drabùžiai

Besiũlės kójinės

Bikìnis¹⁵

Blauzdinės

¹¹ J. Pričinausko *Lietuvių–anglų–vokiečių–prancūzų–rusų kalbų žodyne* šalutinis termino variantas (sinonimas) rašomas greta pagrindinio, po kablelio. Savo abėcėlinėje vietoje šalutinis variantas į pagrindinį nurodomas rodykle →.

¹² Bãskai, tauta, kalbanti baskų kalba; iberų palikuonys; gyvena Ispanijoje, Prancūzijoje.

¹³ Berètė [pranc. *berét*, it. *beretto*], minkšta apvali kepurė be aplanko ir snapelio, užlenktais į vidų kraštais.

¹⁴ Bermùdai [pagal Bermudų salyną Atlanto vandenyne], lengvos vasarinės kelnės beveik iki kelių.

¹⁵ Bikìnis [pagal Bikinio (Bikini) salos Ramiajame vandenyne pavadinimą], moteriškas maudymosi kostiumas iš siaurutės liemenėlės ir nedidelių kelnaičių.

Bleīzeris¹⁶

Blèzeris → bleīzeris

Bliuzēlē

Bliuzònas → bluzònas

Bluzònas¹⁷

Boà¹⁸

Bòdis *ntk*¹⁹, glaustinùkè

Bolerò²⁰

Bòtai²¹

Brìdžiai – žr. **jójamiosios kėlnės**²²

Bùcai *ntk.*, fùtbolo bātai

Bùrnusas²³

Chāki²⁴ spalvòs kėlnės

Chalātas

Chitònas²⁵

Chlamidė²⁶

Cigarètės fòrmos kėlnės

Cigāro fòrmos kėlnės

Cilindras²⁷

¹⁶ Bleīzeris [angl. *blazer* < *blaze* – ryški spalva]: **1.** vieneilė (dažn. flanelinė) vienspalvė arba su ryškiomis juostomis sportinė striukė; **2.** moteriškas trumpas švarkas (ppr. be apykaklės).

¹⁷ Bluzònas [pranc. *blouson*], striukė arba marškiniai, suraukti juosta arba guma žemiau talijos.

¹⁸ Boà [pranc. < lot.]: **1.** smauglys *Constrictor constrictor*; gyvena Amerikos tropiniuose miškuose arba laukuose; **2.** lengvas siauras moteriškas šalikas iš pūraus kailio arba plunksnų, pvz.: stručio plunksnų.

¹⁹ *ntk.* rodo, kad vertinamasis reiškinys yra kalbos klaida ir bendrinei kalbai neteiktinas (nevertotinas).

²⁰ Bolerò [isp.]: **1.** isp. liaudies šokis; greito tempo, šokamas, pritariant gitara, kastanjetėmis ir tambūrinu; **2.** trumpa berankovė, ispanų tautinio kostiumo dalis; **3.** trumpa (iki talijos) berankovė moteriška liemenė, dėvima ant suknelės arba palaidinukės; **4.** skrybėlė į viršų užlenktais kraštais, dažnai papuošta kutais.

²¹ Bòtai [pranc. *bottes*], moteriška arba vaikiška avalynė (dažn. guminė) su auliukais, saugančiais nuo vandens, sniego.

²² J. Pričinausko *Lietuvių–anglų–vokiečių–prancūzų–rusų kalbų žodyne* pasenę, svetimi ar dėl kitų priežasčių nevertotini terminai nuoroda žr. (= žiūrėk) nurodomi į vartotinus, kurie priede pateikiami pajuodintu šriftu.

²³ Bùrnusas [arab. *burnus*], ilgas beduinų apsiaustas iš tankios vilnonės medžiagos; dažn. baltas, su gobtuvu.

²⁴ Chāki [hindi k. *khaki* – purvo spalva < persų k. *khak* – žemė, purvas], rusvai žalsva spalva; tokios spalvos audinys arba drabužis.

²⁵ Chitònas [gr. *chitōn*]: **1.** sen. graikų vyrų ir moterų drabužis – be rankovių, ant pečių susegtas segėmis; **2.** klasikinio baletu šokėjos kostiumas iš lengvo audeklo, su giliomis iškirptėmis ties klubais.

²⁶ Chlamidė [gr. *chlamys* (kilm. *chlamydos*)], sen. Graikų trumpas viršut. drabužis, susegamas per pečius arba po smakru.

²⁷ Cilindras [gr. *kylindros*]: **1.** mat. **ritinys** – geom. kūnas, apribotas paviršiaus, kurį sudaro pasirinktai kryptiai lygiagrečiai tiesė, sukama kokia nors kreive (pvz.: apskritimu, elipse), ir dviejų tą paviršių kertančių lygiagrečių plokštumų; **2.** iš vieno arba abiejų galų uždara vamzdiška detalė, kurios viduje slankioja stūmoklis, pvz.: vidaus

Darbìniai drabùžiai
Darbìnis chalātas
Dárbo chalātas
Dárbo drabùžiai
Demisezòniniai batùkai
Demisezòniniai drabùžiai
Demisezòninis²⁸ páltas
Dienìné oficialì aprangà
Díržas
Drabùžiai
Dryžinùkai
Durtinỹs
Dvieĩlis páltas
Dvieĩlis švaĩkas
Dviejũ daliũ kostiùmas
Dviejũ daliũ máudymosi kostiùmas
Dviejũ daliũ máudymosi kostiumėlis
Dvìguba kepùrė
Džìnsai
Dvìratininkų kelnáitės
Dvìratininkų kėlnės
Džem̃peris
Džìnsiniai drabùžiai
Eilùtė → kostiùmas
Ekipuõtė
Elāstinės spòrtinės kėlnės
Fésas²⁹
Fètrinë³⁰ skrybėlė

degimo variklio cilindras; 3. aukšta, kieta, ritinio formos vyriška skrybėlė su nedidelėmis kietomis atbrailomis.

²⁸ Demisezòninis [pranc. *demi-saison* – pereinamasis metų laikas], skirtas dėvėti pavasarį ir rudenį (apie drabužį).

²⁹ Fésas [pagal Maroko miesto Feso pavadinimą], vyriška raudono fetro kepuraitė — nupjautinio kūgio pavidalo, su juodu arba mėlynu kutu; nešiojamas Š. Afrikoje, kai kuriose Art. Rytų šalyse, Albanijoje, Graikijoje.

³⁰ Fètras [pranc. *feutre*], aukštos kokybės plonas tankus veltinys; vart. skrybėlėms, beretėms, avalynei.

Frākas³¹
Frotinēs kójinēs
Frotinēs pėdkelnēs
Fùtbolo bātai
Gabardino apsiaūstas
Gabardino pāltas
Galifė³²
Galvōs āpdangalas
Galvōs júosta
Gėdulo drabūžiai
Gėdulo rūbai
Gėlbėjimo liemėnė
Gėlbėjimosi liemėnė
Geraĩ mātomi įspėjamieji drabūžiai
Gėtrai – žr. **āntbačiai; blauzdinēs**
Gimnāstikos batėliai
Gimnāstikos kostiūmas
Gimnāstikos marškináičiai
Gimnāstų kėlnēs
Gimnāstų šòrtai
Glaūdės
Glaudinēs
Glaustinùkė
Glaūdžios kėlnēs
Gòlfai³³
Gòlfas³⁴
Gòlfo kėlnēs

³¹ Frākas frākas [pranc. *frac*], vyriška eilutė, kurią sudaro dažn. juodas švarkas su ilgais skvernais (dažnai suapvalintais) užpakalyje ir iškirptais priešakyje, juodos kelnės su lampasais, be atraitų.

³² Galifė [pagal pranc. generolo G. O. de Galifė (G. A de Galliffet) pavardę], iki kelių siauros, nuo kelių į viršų platėjančios kelnės.

³³ Gòlfai [angl. *golf*], pūstos sport. kelnės iki pusės blauzdų, dėvimos žaidžiant golfą.

³⁴ Gòlfas [prac. *golfe* < it. *golfo* < gr. *kolpos* – krūtinė]: **1.** sport. megztinis su aukšta prie kaklo prigulančia apykakle, užsivelkamas per galvą; **2.** tokio megztinio apykaklė.

Golfo kepuraitė
Gòlfo kójinės
Gòlfo kostiùmas
Goržètė³⁵
Gumìniai aulinùkai
Gumìniai bātai
Gumìniai pùsbačiai
Hāvelokas³⁶
Ilgà kójinė
Ilgà liemėnė
Ilgarankōviai marškinėliai
Ìlgas páltas
Ìlgas platùs apsiaùstas
Ìlgas sijōnas
Ilgókas švažkas
Ìlgos kėlnės
Imtỹnių kostiùmas
Įsispiriamieji pùsbačiai
Išėigìnė suknėlė
Išėigìniai drabùžiai
Išėigìniai marškiniaĩ
Į āpačią platėjančios kėlnės
Į āpačią siaurėjančios kėlnės
Jojamàsis sùrdutas → redingòtas
Jójamosios kėlnės
Jojìmo aulinùkai
Jojìmo kėlnės
Jojìmo švažkas
Juosmėnė

³⁵ Goržètė [pranc. *gorgerette*], moterų tualetu puošmena – siaura kailio juosta apie kaklą

³⁶ Hāvelokas [pagal britų generolo H. Haveloko (Havelock) pavardę], ilgas vyriškas apsiaustas be rankovių, su pelerina.

Juosmēnē sù kelnáitēmis
Juosmenēlē
Júosta
Juostēlē aīt galvýtēs
Jūreīviška palaidinùké
Jūrinìké
Júrininko kepùrē
Júrininko marškiniaĩ → dryžinùkai
Júrininko palaidìnē
Júrininko striùké
Kaftānas³⁷
Káiliabačiai
Káilinē³⁸
Kailinē kaklāskarē
Kailinē kepùrē
Kailinē pelerinà
Kailinē šérpē
Kailinēliai
Kailinēs pīrštinēs
Kailiniaĩ
Kailinis páltas
Kailinis švaĩkas
Kaklājuostē – žr. **šálikas**
Kaklāraištis
Kaklāskarē
Kaliòšai
Kalnų slidžiu bātai
Karakulinis páltas

³⁷ Kaftānas [< tiurkų k.], viršutinis drabužis – įv. kirpimo, vieneiliu arba dveiliu užsegimu, siūtas iš aksomo, milo; dėvėtas R. Europos tautų.

³⁸ Kailinē – kailio kepurė.

Kardigãnas³⁹
Karìnè unifòrma
Kasdiēniai drabùžiai
Kasdiēniai marškiniaĩ
Kasdieniniai drabùžiai
Kasdieninè aprangà
Kasdieninè suknėlè
Kasdiēnis kostiùmas
Kãspinas
Kašné *ntk.*, kaklãskarè
Keliũ daliũ kostiùmas
Kelnáitès
Kélnès
Kélnès bè atraitũ
Kélnès berniùkams
Kélnès-brìdžai mergáitèms
Kélnès iki kėliũ
Kélnès mergáitèms
Kélnès sù atraitaĩs
Kélnès sù pėtnešomis
Kélniũ kostiùmas
Kelnýtès
Kempingo batėliai
Kèpè
Kepuráitè
Kepuráitè sù buĩbulu
Kepùrè
Kepùrè berètè
Kepùrè bè snapėlio
Kepùrè sù snapeliù

³⁹ Kardigãnas [angl. *cardigan*, pagal anglũ grafo Dž. T. Brudenelio (J. T. Brudenell) titulà – Kardigano grafas)], užsagstomas arba užtraukiamas megztinis, palaidinèbe apykaklès, su iškirpte prie kaklo.

Kepurė su snapeliu iš velveto

Kepurė

Kepurė megztà

Kepurė megztà su snapeliu

Kepurė mergáitei

Kepurė naujágimiui

Kiltas⁴⁰

Kimono⁴¹

Kimono apsiaūstas

Kimono švarkas

Kitelis⁴²

Klasikinio stiliaus kelnaitės

Klasikinio stiliaus kelnės

Klasikinis kostiumas

Klasikinis lietpaltis

Klōstyta sijona

Klumpaitės

Klumpės

Kojinaitės

Kojinaitės-batukai

Kójinė

Kójinė iki kėlių

Kójinė iki pūsės blauzdōs

Kójinės

Kojinytės

Kombinezōnas

Kombinezōnas berniūkui

Kombinezōnas mergáitei

Kombinezōnas naujágimiams

⁴⁰ Kiltas [angl. *kilt* < skand.], trumpas languotas sijonas, tradicinis škotų kalniečių drabužis.

⁴¹ Kimono [jap.]: 1. jap. tautinis apdaras – ilgas, laisvas, per liemenį sujuosiamas spec. juosta (obe), plačiomis ištisinio kirpimo rankovėmis (sodėmis); 2. ištisinio kirpimo rankovės.

⁴² Kitelis [vok. *kittel*], kariško sukirpimo uniforminis švarkas.

Kombinezònas–trum̃pès
Komplèktas
Komplektùkas berniùkams
Komplektùkas mergáitei
Komplektùkas pavāsariui
Komplektùkas vāsarai
Korsètas – žr. **juosmĕnė**
Korsètas sù kelnáitėmis
Kostiùmas
Kostiùmas sù dvieiliù užsegimù
Kostiumélis kũdikiams
Kostiumélis mergáitei
Kostiuminiai marškiniai
Krepšinio bātai
Krìkšto batùkai
Krìkšto kostiumélis
Krìkšto rùbėliai
Krìkšto skraistė
Krinolinas⁴³
Kũdikio kepuráitė
Kũdikių aprangà
Kũdikių āvalynė
Kũdikių drabužėliai
Kúgio fòrmos kėlnės
Kùmštinės pĩrštínės
Kurpáitės
Kùrpės
Labaĩ trum̃pas sijònas
Laiptúotas sijònas
Laĩsvas apsiaùstas

⁴³ Krinolinas [it. *crinolino* < *crino* – ašutas + *lino* – linas]: 1. pūstas, ant stangrių lankelių ištemptas sijonas; buvo paplitęs XIX a. viduryje; 2. upinio laivo laivagalio aptvaras vairui apsaugoti.

Laĩsvas platùs páltas
Laivėliai
Laivùtės – žr. **kurpáitės**
Leñgvas paltùkas
Lengvì auliniai bātai
Liemėnė
Liemėnė-bolerò
Liemėnė-tùnika
Liemenėlė
Lietpaltis
Lininė kepurýtė
Lininė skraistė
Lininiai batėliai
Lininiai batùkai
Máikė *ntk.*, marškinėliai
Maikùtė
Maikùtė mergáitei
Makintòšas⁴⁴
Māksi sijõnas – žr. **ilgas sijõnas**
Mántija⁴⁵
Mantìlija⁴⁶
Mantò⁴⁷
Marškináičiai
Marškinėliai
Marškinėliai ilgomìs rankóvėmis
Marškinėliai sù gobtuvù

⁴⁴ Makintòšas [angl. *mac(k)intosh*; pagal škotų chemiko Č. Makintošo (Ch. Macintosh) pavardę], neperšlampamo gumuoto audinio apsiaustas.

⁴⁵ Mántija [gr. *mantion* – apsiaustas]: **1.** platus, ilgas, į apsiaustą panašus valdovų, aukštųjų dvasininkų parad. drabužis, apsivelkamas ant kito drabužio; **2.** geol. vidurinė Žemės rutulio sfera, supanti Žemės branduolį; **3.** moliuskų, pečiakojų, ūsakojų vėžiagyvių liemenį arba jo dalį gaubianti odos raukšlė.

⁴⁶ Mantìlija [isp. *mantilla*]: **1.** moteriškas baltų arba juodų nėrinių apsiautalas, dengiantis galvą ir viršutinę liemens dalį; **2.** trumpas berankovis moterų apsiaustas.

⁴⁷ Mantò [pranc. *manteau* – apsiaustas], platus moteriškas paltas.

Marškiniaĩ
Marškiniaĩ-švařkas
Marškiniaĩ trumpomis rankovemis
Marškinių pavıdalo suknele
Marškinių tipo suknele
Marškinukai
Maskuojamasis kostiumas
Maudymosi chalatas
Maudymosi kelnaites
Maudymosi kepuraitė
Maudymosi kostiumelis
Maudomukas → maudymosi kostiumelis
Mautinukai – žr. **šliaužtinukai**
Mautinukės – žr. **pėdkelnės**
Medžiaginiai batukai
Megztà liemėnė
Megztà palaidinė
Mėgztas švařkas
Megztì batėliai
Megztì vaikiški batukai
Megtūnės pĩřtinės
Megtūnis
Megtūnis apvalià iškirptė
Megtūnis áukštu kaklù
Megtūnis sù apýkakle
Megtūnis sù užtrauktukù
Megtūnis V pavıdalo kãklo iškirptė
Megtùkas – žr. **megtūnis**
Megtùkas sù gobtuvù
Mergáičių aprangà
Mergáičių drabùžiai

Mīni sijōnas
Mokasīnai⁴⁸
Mokỹklinē unifōrma
Mōrkos stīliaus kēlnēs
Mundūras – žr. **unifōrminis švaĩkas**
Nacionālinis kostiūmas
Naktīniai baltīniaĩ
Naktīniai drabūžiai – žr. **naktīniai baltīniaĩ**
Naktīniai marškinīaĩ – žr. **naktinūkai**
Naktinūkai
Namỹ drabūžis
Nertīnis – žr. **megztīnis**
Odīnē striūkē
Odīnēs basūtēs
Odīnēs pĩrštīnēs
Odīniai batūkai
Odīnis pāltas
Odinūkē → odīnē striūkē
Oficialī sukņēlē
Oficialūs drabūžis
Oficialūs kostiūmas
Oficialūs švaĩkas
Oficiālūs marškinīaĩ
Palaidīnē
Palaidīnē áukšta apýkakle
Palaidīnē ātviru kablū
Palaidīnē džem̃peris
Palaidīnē-tūnika
Palaidīnē U fōrmos iškirptē
Palaidinūkē

⁴⁸ Mokasīnai [angl. *moccasin* < algonkinų k.]: **1.** Š. Amerikos indėnų apavas, pasiūtas iš 2 odos gabalų, be pakulnio, pagražintas ornamentu; **2.** negilūs odiniai batai su žemu pakulniu, primenantys indėnų apavą.

Páltas
Páltas sù gobtuvù
Páltas sù kailiniais apsiuvaĩs
Páltas sù kailiniù pãmušalu
Páltas sù káilio pãmušalu
Páltas sù pãmušalu
Páltiné sukñĕlĕ
Páltkelnĕs
Panamá⁴⁹
Pantalònai⁵⁰
Pãplūdīmio basùtĕs
Pãplūdīmio chalãtas
Pãplūdīmio drabùžiai
Pãplūdīmio kostiùmas
Pavasariñiai drabùžiai
Pavasariñis páltas
Pažĕminto liemeñs ĩ ãpaçiaĵ platĕjançios kĕlnĕs
Pĕdkelnĕs
Pĕdùkĕs
Pĕdùtĕs
Pelerinà⁵¹
Peniuãras⁵²
Peteliškĕ
Pilòtĕ⁵³
Pintìnis diržas
Pĩrštìnĕs
Pirštinyinĕtĕs

⁴⁹ Panamá [isp. *panamá*; pagal Panamos, valstybĕs Centr. Amerikoje, pavadinimã], vasarinĕ plaçiabrylĕ skrybĕlĕ, pinta iš palmĕs plaušų.

⁵⁰ Pantalònai [pranc. *pantalon* – kelnĕs], Prancūzijos d. revoliucijos metais paplitĕs ilgų vyriškų kelnų fasonas.

⁵¹ Pelerinà [pranc. *pèlerine* < lot. *pelegrinus* – klajūnas], trumpas, platus apsiautalas ant peçių, dažnai nesiekiantis juosmens.

⁵² Peniuãras [pranc. *peignoir*], lengvas elegantiškas rytinis moterų drabužis.

⁵³ Pilòtĕ, kariška vasarinĕ kepurĕ, sulankstoma (suplojama) išilgai.

Pirštinýtės rùdeniui
Pirštinýtės sù virvelè
Pirštinýtės žiėmai
Pirštúotos pĩrštínės
Pižamà
Plāčios kėlnės
Plāčkelnės
Platėjantis ĩ ģpačią sijõnas
Platėjantis sijõnas
Platùs raũktas sijõnas
Platùs šálikas
Pliāžinis kostiũmas
Plisúotas sijõnas
Plonõs mēdvilnės kostiumėlis
Plũksninė skrybėlė
Põnčas⁵⁴
Prijuõstė
Prijuostėlė
Princèsės suknėlė
Pũkinė liemėnė
Pulòveris⁵⁵
Pùsbačiai
Pùsilgė prijuõstė
Pùsilgės kójinės → gòlfo kójinės
Pùsilgiai bātai
Pùskailiniai
Pùskojinės
Pùskombinezonis
Pùspaltis

⁵⁴ Põnčas [isp. *poncho* < araukanų k. *pontho* – vilnonė medžiaga], keturkampis audeklo gabalas su iškirpte viduryje galvai; dėvimas kaip apsiaustas Centr. ir P. Amerikoje.

⁵⁵ Pulòveris [angl. *pull-over*], megztinis be apykaklės ir be užsegimų, glaudžiai aptempiantis liemenį.

Pūstos kėlnės
Pūstos kėlnės bė paraukìmu̇ tiėš júosmeniū
Rāfijų⁵⁶ skrybėlė
Raitūžai – žr. **glaudìnės**
Redingòtas⁵⁷
Rėgbio marškinėliai
Reitūžai *ntk.*, glaudìnės
Rinkinỹs
Rudeniniai drabužiai
Sandālai
Sarafānas
Sāris⁵⁸
Sāulės skrybėlė
Seilinùkas
Siaūras sijōnas
Siaūros kėlnės
Sijōnas
Sijōnas ikì blauzdžĩ
Sijōnas ikì kauliùku̇
Sijōnas ikì kėliu̇
Sijōnas-kėlnės
Sijōnas sù dideliu̇ užmetimù príekyje
Sijōnas sù užkeitimu̇
Sijōnas žemiaũ kėliu̇
Sijōnkelnės
Skarà
Skarėlė

⁵⁶ Rāfija [*<* malagasių k.]: 1. arekinių (palminių) šeimos medis *Raphia*; paplitusi Afrikos, P. Amerikos tropinio klimato juostoje; 2. pluoštas gaunamas iš palmių (ypač pluoštinės rafijos) lapų.

⁵⁷ Redingòtas [pranc. *redingote* *<* angl. *riding coat* – jojimo surdutas], ištisinio kirpimo viršut. drabužis su atverčiama apykakle, prigludęs prie juosmens.

⁵⁸ Sāris [hindi k. *sāri*], apsivyniojamas moterų drabužis iš audeklo gabalo (5–9 m ilgio, 1 m pločio); dėvimas Indijoje, Šri Lankoje, Indonezijoje.

Skraĩstė
Skránda
Skránda sù gobtuvù
Skrybėláitė
Skrybėlė
Skrybėlė panamà
Skrybėlė sù átblaila
Skrybėlė sù snapeliù
Slidinėjimo bātai
Slidinėjimo drabùžiai
Slidinėjimo kostiùmas
Slidinėjimo kėlnės
Smòkingas
Smòkingo kėlnės
Smòkingo kostiùmas
Smòkingo liemėnė
Smòkingo marškiniaĩ
Sniėgbačiai
Sniėgo bātai
Spalvóta skarėlė
Spòrtbačiai
Spòrtinė aprangà
Spòrtinė ávalynė
Spòrtinė striùkė
Spòrtinės kelnáitės
Spòrtinės kėlnės
Spòrtiniai batėliai
Spòrtiniai berankõviai marškinėliai
Spòrtiniai drabùžiai
Spòrtiniai marškiniaĩ
Spòrtiniai marškinėliai

Spòrtiniai trumpaaũliai
Spòrtiniai trumpomis rankóvėmis marškinėliai
Spòrtinio kostiùmo kėlnės
Spòrtinio kostiùmo švarkėlis
Spòrtinis kostiùmas
Spòrtinis švaĩkas
Spòrtiška sukneėlė
Spòrtinukai
Spòrto aprangà
Spòrto àvalynė
Spòrto bātai
Spòrto kelnāitės
Spòrto kostiùmas
Spòrto marškinėliai
Spòrto megztinis
Sportùkai
Standžióji skrybelė
Startùkai
Storapādziai bātai
Striùkė
Striùkė nuõ véjo
Striùkė sù gobtuvù
Striukýtė mergāitei
Sukneėlė
Sukneėlė-apatinùkas
Sukneėlė bè petnešėliu
Sukneėlė-chalātas
Sukneėlė iš lino
Sukneėlė-kėlnės
Sukneėlė-kostiùmas
Sukneėlė-marškiniaĩ

Suknėlė-páltas
Suknėlė-prijuostė
Suknėlė sù petnešėlėmis
Suknėlė sù šleifù
Suknià
Suknýtė
Sùrdutas⁵⁹
Susàgstomas sijõnas
Šálikas
Šális – žr. **šálikas**
Šálmás
Šarovárai⁶⁰
Šiaudinė skrybėlė
Šilkìnė skarà
Šiltà kepùrė
Šiltà kepùrė žiėmai
Šlepėtės
Šliaužtinùkai
Šliùrės
Šõkių drabùžiai
Šõkių kostiùmas
Šõkių vakarėliui skiriamà sukneėlė
Šòrtai – žr. **trum̃pės**
Šòrtai-bermùdai
Švarkas
Švarkas sù dvieiliù užsegimù
Švarkėlis
Šveñtiniai drabùžiai

T raĩdės fõrmos marškinėliai – žr. **trumparankõviai marškinėliai**

⁵⁹ Sùrdutas [pranc. *surtout*], ilgas dvieilis, per liemenį siauresnis tamsios medžiagos švarkas ilgais skvernais; XIX a. pab. ir XX a. pr. buvo vakarinis vyrų drabužis.

⁶⁰ Šarovárai [rus. *šarovary* < veng. *salavári* < persų k. *šalvār* – kelnės], **plačkelnės** – ilgos plačios kelnės, rauktos ties kulkšnimi; dėvėtos daugiausia Rytų kraštuose, Ukrainoje.

T fòrmos marškinėliai
Tamprės
Tampriosios kójinės
Tautiniai drabužiai
Tautinis kostiùmas
Tėjiniai marškiniaĩ
Tennisùkai
Tèiso batėliai
Tèiso marškinėliai
Tiesùs sijònas
Tinklìnės kójinės
Tinklìniai marškiniaĩ
Tinklinùkai → tinklìniai marškiniaĩ
Tiroliėtiška skrybėlė
Tiubeteikà⁶¹
Togà⁶²
Trèningas
Treniruòčių kostiùmas
Trijũ daliũ komplėktas
Trijũ daliũ kostiùmas
Trijũ ketvĩrčių apatinės kėlnės
Trikò⁶³
Trikotāžinės pĩrštìnės
Trikotāžiniai baltiniai
Trikotāžiniai marškiniaĩ
Trikotāžinis švarkėlis
Trikotāžo marškinėliai

⁶¹ Tiubeteikà [< tiurkų k.], apskrita ar kampuota, pusapvalė arba smailiaviršė kepuraitė su siuvinėtais arba austais raštais; daugelio Rytų tautų tautinis galvos apdangalas.

⁶² Togà [lot.]: **1.** romėnų ilgas vilnonis viršutinis drabužis (apsisiaučiamas 5 x 2 m audeklo gabalas), dėvėtas ant kairiojo peties; **2.** iškilmingas apdaras – laisvas klostytas apsiaustas; ~ą dėvi teisėjai, prokurorai, advokatai, aukštųjų mokyklų profesoriai, rektoriai.

⁶³ Trikò [pranc. *tricot*]: **1.** tankus vilnonis, pusvilnonis arba medviln. audinys, audžiamas iš suktų siūlų išvestiniu arba kombinuotuoju pynimu; **2.** iš trikotažo pasiūtas arba ištaisai numegztas, glaudžiai kūną aptempiantis drabužis.

Trumpaaūliai bātai
Trumpà striùkė
Trumparankōviai apatìniai marškiniaĩ bė apýkklės
Trumparankōviai marškinėliai
Truĩpas leĩgvas páltas reglāno rankōvėmis
Truĩpas líetpaltis
Truĩpas sijōnas
Truĩpas spòrtinis švarkėlis
Truĩpas vilnōnis švarkėlis
Truĩpės
Trumpikės
Truĩpos apatìnės kėlnės
Truĩpos kėlnės
Tùnika⁶⁴
Tùnika iš velvėto
Turbānas⁶⁵
Unifòrma
Unifòrminė kepùrė
Unifòrminis kostiùmas
Unifòrminis švaĩkas
Užleistìnės kėlnės
Užleistìniai marškiniaĩ
Užsegamíejai aulinùkai
Užtraukiamíejai aulìniai
Vaĩkiška kepuráitė
Vaĩkiška kepuráitė, surišamà pō kاكل
Vaĩkiška kepurýtė

⁶⁴ Tùnika [lot. *tunica*]: **1.** sen. romėnų lininis arba vilnonis drabužis, tam tikri marškiniai, dėvimi po toga; **2.** gaubtagyvių gyvūnų išor. dangalas; **3.** augalo augimo kūgelio paviršinis apvalkalas, iš kurio viršut. sluoksnio išauga epidermis.

⁶⁵ Turbānas [pranc. *turban* < persų k. *dulband* – muslinas]: **1.** musulmoniškųjų Rytų tautų ir Indijos vyrų galvos apdangalas, sudarytas iš medžiagos ilgos juostos, tam tikru būdu apvyniotos aplink galvą; **2.** moterų kepuraitė, kurios medžiaga suklostyta pagal rytietiško ~o pavyzdį.

Vaikiškas kombinezònas
Vaikiškas sijonėlis
Vaikiški batėliai sù sagomìs
Vaikiški drabùžiai
Vaikiškos kùmštinės pĩrštìnės
Vaĩzdiškos kėlnės – žr. **pũstos kėlnės**
Vaĩzdžio fòrmos kėlnės
Vandeñs kostiùmas
Varlikė – žr. **peteliškė**
Varliùkė
Varlýtė
Vãrpo fòrmos kėlnės
Vãrpo fòrmos sijònas
Vãrstomieji pùsbačiai
Vasariniai bãtai
Vasariniai drabùžiai
Vasarinė suknėlė
Vasarinis pãltas
Vasarinis švãrkas
Vatinėlis
Vatìnis
Vatinùkas
Veltiniai
Velvėtinės kėlnės
Velvėtinės kėlnės berniùkams
Velvėtinės kėlnės mergãitėms
Vienbòrtis kostiùmas
Vienbòrtis švãrkas
Vieneĩlis pãltas
Vieneĩlis pãltas iki kėliu
Vieneĩlis švãrkas

Vientis̃inis máudymosi kostiumė̃lis

Vilnõnė skarà

Vilnõnė šėrpė

Vilnõnės pĩřtinės

Vilnõnis megztũkas

Vilnõnis šãlikas

Virřut̃iniai drabũžiai

Virřut̃iniai marřkiniaĩ

Žakėtas – žr. **řvarkė̃lis**

Žiem̃inė aprangà

Žiem̃inė skarà

Žiem̃inės pĩřtinės

Žiem̃iniai auliniai bãtai

Žiem̃iniai bãtai

Žiem̃iniai drabũžiai

Žiem̃inis pãltas